...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 36 (11012) | 1966 оной февралиин 12, суббото | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй XXIII съездые угтуулан

РЕПОРТАЖ

ҺААЛИ НЭМЭЭХЭ, ТЭЖЭЭЛ АРЬБАЛХА

...Юрын үдэр. Һүниин харанхы... һаалишад хүдэлмэридөө га... ажалайнгаа юрын нэгэ үдэ... эхилнэ. Тэдэнэй хэжэ байдаг ...ые хэн мэдэхэгүйб даа: үбэ... һүниин утада үүр сүүрээр ...жо, газаа харанхы байхада ...г ехэ ажалаа хэжэ захална. ...лмэринь харюусалгатайшье! ...бүхэн хэдэг ажалынь даб... ...жал байха...

...Тэд иимэ хүдэлмэриин ябажа ..., ямар хөөрэлдөөн гаранаб? ...ан гээд үдэр үнгэргэхэ, ажа... түргэн лэ дууһаад, гэртээ ...ха тушаа хэлсээн эндэ гара... Зүгөөр хүйтэнэй хэды га...шье, һаалиһа доошонь ...хагүй, малаа һайнаар лэ ...лхэ, тэжээлыень амталан ...лжа байха тухайгаа эндэхи ...шад хэлсэнэ.

...рэй тэн багта фермын үни... һаалишад Гылыкма Базарова, ...н Дондокова гэгшэд сайлаха ...аашье мартажархёод, ма... ...аа байрада харагдана. Цы... Шыдыповна хорёод жэлдэ энэ ...дэ хүдэлһэн байна. Наһатай... боложо ябана. Гылыкма Гар... ...а баһал үнинэй һаалишан ... Үнинэй ажаллажа байһан ...ршалтайшье байдаг. Хэһэн ...һэн юумэнииньшье ушаргүй ... Хэн энээниие бодожо ябаха ...аа, ганса Гылыкма Базарова ...һэн жэлдэ үнеэн бүриһөө ...гаран килограмм һү һааһан ... Фермэ дээрээ мүрысөөндэ ...гараа.

...гайнь түрүү һаалишан На... Тадвашкинагай республика... ...о үүсхэл гаргаһан тухай эдэ ...һаалишадта хөөрэнэбди.

...һайн лэ гүб даа, энэ басаган ...й суурхаа һэн. Үнеэн бү... ...гурба хахад мянган кило... ...һү һааха гээд үүсхэл гарга... ...ь, бидэнэр хайшан гэхэ зөм... ...—гээд, һаалишан Базарова ...тээ хандана.

...Баһал өөһэдынгөө уялга ...болообди. Нёдондонойхиһоо ехэ һаахые оролдохобди даа, — гэнэ нүгөөдэнь.

Иигэжэ хөөрэлдэжэ байхадаа, һаалишан Базарова үнеэн бүриһөө 1800 литр гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 73 литрээр ехэ һү һааха, нүгөө Дондокова үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо үнеэн бүридэ 76 литрээр ехэдхэхэ тэлсэбэ. Мүнөө эдэнэр һаамхай үнеэн бүриһөө үдэртэ 7—8 килограмм һү һаана. Үбэлдөө үнеэдые һайнаар харууһалһан хадань, һаалинь арьбан. Энээнһээ хойшодоо үшөө олон үнеэднай тугаллажа, һаалимнай бүрил ехэдхэгдэхэ юм гэжэ эдэнэй хөөрэжэ байхада, газааһаа нэгэ залуу хүбүүн орожо ерэбэ:

—Энэмнай һаалишадай баруун гарайл хүн гээшэ!

— Хэн, ямар ажалда хүдэлнэб?

— Юрий Бадмаев! Цехэй «начальник». Малые һүтэй болгодог хүмнай гээшэ!

...Юрий Бадмаев бэеэр үндэршэг хүбүүн. Цех соогоо ороод, хэдэн тонно баттаамжатай томо гэгшын амһарта соо һолоомо эһээжэ, уурал бааюулна. Нэрээшье һүн малай «хэлэн» дээрэ гэлсэгшэ бээз. Хэрбээ амтатайгаар буйлуулһан тэжээл һаамхай үнеэдтэ үгөө һааниги, ондоохон лэ байха бээз. Энэл харюусалгатай тушаал Юридэ даалгагдаа ха юм. Магтаалтайгааршье ажаллана. Үглөө бүри һаалишадай ажалдаа гараад байхада, энэ нүхэрнай һүниидөө ажаллажа байжа, хоёр тонно һолоомо буйлуулжа эһээжэрхёод, бэлэн болгоод байдаг. Һаалишадай ехэ уялга абаад байхада, Юрий Бадмаевшье ажалаа һайнаар эмхидхэхэ хүсэлтэй. Тиигэнгүй яахань һэм, һаалишадай «баруун» гарынь ха юм даа.

Үбэлэй хүйтэнэй энэ ехээр шангараад, һүниндөө гушан гаран, дүшөөд градусай боложо байхада, һаалиһа доошонь оруулангүйгөөр, байһан тэжээлээ алмажа арьбалжа, малдаа үгэхэ ёһотойбди гэжэ эндэхи һаалишад хөөрэлдэдэг.

Энэнь зүб. Үнгэрһэн жэлдэ балай ехэ үбһэ тэжээл бэлдэгдэжэ абтаагүй ха юм. Хэрбээ тамгүйгөөр, ямаршье хэм хэмжээгүйгөөр малда эдюулхэ болоо һаа, март һара гарангүй дууһашана бээз. Һаамхай үнеэдые март һарада бэлшээжэ эхилхэдэ, юун горитой ашаг шэмэ абтахаб даа. Иимэ болоод байхадань «һолоомоёол» ехээр хэршэжэ, гурил талханаар холёод, үнеэдтээ бардамаар үгэлсэжэ байял», гээд, эндэхид хэлсэнэ. Һолоомон гээшэмнай үбэлэй үедэ үбһые нилээд арьбална бшуу. Бодоодшье үзөө һаа, буйлуулагдаһан һолоомоной үгы байхада, фермын зуу гаран үнеэдтэ хэды ехэ үбһэн хэрэгтэй болохо байгааб! Мүнөө эндэ хоёр тонно буйлуулагдаһан тэжээл бэлдэхэдэнь хоёр центнерһээ үлүүхэн хэршэгдэһэн һолоомон ородог. Багахан һолоомоор шанар һайнтай тэжээл бэлдэгдэнэ. Ондоогоор хэлэхэ болоо һаа, хоёр центнер һолоомомнай хэдэн тэргэ үбһэ арьбалха ха юм. Мүнөө жэлдэ сагай хүйтэндэ фермынхидэй иимэ бодолтойгоор ажаллажа байһаниинь һайн.

Ажалай нэгэ юрын үдэр үнгэржэ байна ха юм даа. Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи отделениин түрүү фермэдэ ерээд байхада, эндэхидэй оролдосо үүсхэлээ гарган ажаллажа байһаниинь элеэр харагдана. Иигээд хэтэн часһаа үдэшын һаам эхилхэнь. Сагаан эдеэн салгидахань. Фермын үнинэй һаалишад, ажалдаа жэшээ харуулжа ябашад—Г. Базарова, Ц. Дондокова гэгшэд бэеэ зэһэнхэй.

Т. ГАРМАЕВ.

Сэлэнгэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фермынхид шэнэ газетэ абаха бүреэ һаалишадай мүрысөөн тухай һонирхоно. (Зүүн гарһаа) һаалишан **Ц. Дондокова,** фермын тоо бүридхэгшэ **Д. Доржиев,** һаалишан **Г. Базарова** гэгшэд.

Фотонь авторай.

Түнхэнһөө мэдээсэнэ

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХЭ

Саяанай совхозой Нугын отделениин хонишод түл абалгала хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар үнгэргэжэ байна. Эдэнэрэй дундаһаа ахалагша хонишон Д. С. Соктоевой отарынхид амжалтатай. Харууһалагдадаг 945 толгой эхэ хониһоо мүнөө 700-гаад хурьган абтаад байна. Нүхэр Соктоев 1966 ондо хонин бүриһөө хурьга абахаб гэһэн уялга абаһан байгаа. Эдэ үдэрнүүдтэ абтажа байһан хурьгадайнь тоо хаража үзэхэдэ, энэ хонишомнай хэлэһэндээ хүрэхэнь лабтай ха.

Т. КОНДРАТЬЕВА.

Түнхэн.

ШУЛУУТЫН ОТАРАДА

Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Шулуутын отделенидэ хонид олоор хурьгалжа байна. Отарадань 702 хони хурьгалуулха юм. Мүнөө тэндэ 550 хурьгад абтаад, һайнаар түлжүүлэгдэнэ.

Хонишод Геннадий Халудоров, Сырендоржо Халудоров, Владимир Янданов, Цырен Ябжанов гэгшэдэй даадаг хонид хүшэ шадал һайнтай байжа, өөдэргэн хурьгадые гаргана.

Богонихон болзор соо эндэ эды олон хурьгад абтаба.

Л. БОРХОНОВ.

ТАСС-ай мэдээсэл

«КОСМОС-107»

Газарые тойрон дабшадаг «Космос-107» гэжэ ээлжээтэ хэмэл спутник 1966 оной февралиин 10-да Советскэ Союзда табигдаа.

Спутник дээрэ тодхогдоһон аппаратура гэмгүй һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээнүүд согсолон тоололгын центртэ шэнжэлэгдэжэ байна.

РЭШҮҮЛ... ҺААЛИШАД ...ЖАЛТАТАЙ

...жэлэй урда тээ Захаа... аймагта эрэ хүнэй үнеэ ...һуубалынь, эльгээ тэбэрин ...наада бариха байгаа. Ха... ...бүһэтэй һаалишад хаа ...олошорон, ажалай эр... ...жалта түйлажа, суу бай... ...жа байдагынь дуулдажал ...

...оной намар Жамса Лыг... ...һайн дураараа һаалишан ... гэхэдэнь, зон гайхаһан... гаргаһаншье байха. Тэрэнэй ...аар бэшэшье нүхэдынь ...

...нэнь, Даба Цыденович Ба... ...ани нүхэртэеэ һүүлэй 5-... ...туршада «Дружба» кол... ...таһалгаряагүй һаалишан... ...ажаллажа байна.

... Цыденович мал адуулаг... ...ажаллаа. Гүүртые дааг... ...болоод ябаһан байха. Нэ... ...хэлэхэдэ, мал ажал дээрэ ..., дүршэлтэй болоһон хүн. ...тиимэшье һаа, анха түрүүн ...болоод хүдэлжэ байха... ...шэг байгаа ааб даа. Ажал ...алхамшье тэдэргээ суха... ..., үсэд нэтэрүү энэ хүмнай ...ажалдаа дадажа, уданшье... ...алта түйлажа эхилээ бэ... ...жэлдэ бүришье һаа бая... ...рэ дүн түйлаа. Даажа бай... ...үнеэһээ 18 тугал аба... ...рин бүтэнөөр түлжүүлээ. ...үнеэдһээ хамта 21056 литр ...гаа гэхэ гү, али үнеэн бү... 1170 литр һү һаажа, һаа... ...дунда дэлгэрһэн социа... ...рысөөнэй түрүү зэргэдэ га... Эды зэргэ һү һааха гээшэ ...Захааминай эрхэ байдалда ...һайн үрэ дүн гээшэ.

... Гомбоев үеын нүхэрһөө ...тэ гээгдэнгүй, ана мана ... Эбтэй энэ бүлынхид эршэ... ...лайнтаа түлөө хоёр бүрүү ...түлбэритэ һаяхан абаа. ...С-эй XXIII съездын хүндэ... ...Даба Батуевай бүлэ бүри ...түлэгдэһэн уялга абаад, ...зоригтойгоор ажаллана.

Б. ДОРЖИЕВ.

ТҮРҮҮШЫН СОВЕТ ЛАБОРАТОРИ —ҺАРА ДЭЭРЭ!

«Луна-9» станциин амжалтада зорюулагдаһан пресс-конференци

«Луна-9» гэжэ советскэ автоматическа станци февралиин 3-най үдэшэ расписаниин ёһоор тон наринаар, Москвагай сагаар 21 час 45 минута 30 секундада һарын нюруу дээрэ дорьбоогүй аалинаар буугаа һэн. Тэрэ дурасхаалта үдэшэһөө эхилэн бүхы дэлхэй дээрэ болоһон «Һарын недели» февралиин 10-да дүүрээ. Недилиин түгэсхэлдэ совет болон хариин журналистнуудта зорюулагдажа, Москвагай эрдэмтэдэй байшан соо пресс-конференци болоһон байна.

Хүн түрэлтэнэй һүр жабхаланта оюун бодолоор, советскэ наука, техникын, мүн ёһотол зохёон байгуулхы эди шэди гаргадаг манай арадай эршэ зоригжолой барагдашагүй арга боломжонуудаар сэдьхэл бодол хүдэлгэһэн шэнэ шэнэ ушарнууд неделиин үдэр бүхэндэ болодог байгаа.

Һара дээрэһээ сэхэ абтаһан тэрэнэй нюруугай түхэл маягай зурагуудые телевизионно дамжуулгын үедэ ажаглахада, һарын шэрүүн шанга, хүйтэн байгаалита эрхэ байдал маанадта харагдажа байһан шэнги болоно. «Иимэ юумэ яагаад түйлагдаха аргатай болооб?», «Һара Москвада юун тухай дуулгажа үгөөб?» гэһэн асуудалнуудые хүнүүд ооһэдтоо табиһан байна бшуу.

Эрдэмтэдэй байшан соо хүн зон дүүрэтэрээ суглараа. Пресс-конференци дээрэ табигдаһан Һарын нюруугай шухаг зурагуудые буулгахын тулада олон тоото фотоаппарадууд, кино-телекамеранууд хэрэглэгдэнэ....

Журналистнуудта хандан, СССР-эй Наукануудай академиин президент академик М. В. Келдыш иигэжэ хэлээ:

Газарые тойрон дабшадаг түрүүшын Спутник табилга замбуулин юртэмсые шэнжэлэн мэдэхэ шэнэ үе сагые нээжэ үгөө. Хэмэл одонуудые, холын замбуулинай ракетэнүүдые ашаглан, хэгдэһэн научна хэмжэлгэнүүд газар шадарай замбуулинай дайда тухай, газарһаа тон холын замбуулин юртэмсэ соо боложо байдаг ушар байдал тухай олон шэнэ шухала мэдээнүүдые манда үгэһэн байна. Спутник дээрэ хүнэй һуужа, түрүүшын ниидэлгэ хэхэдэ, бидэнэр замбуулинай ниидэлгэнүүдэй үе сагые эхилһэн байнабди. Удаадахи шухала шатань хадаа планетэнүүд хоорондын ниидэлгэнүүдые бэелүүлгэ болоно. Огторгойн бусад бодосууд дээрэ түрүүн научна приборнуудые хүргэн абаашаха автоматическа аппарадууд, дам саашадаа хүнүүд ниидэхэ болоно. Энэ хадаа наукын хүгжэлтэдэхи, замбуулин юртэмсые хүнэй шэнжэлэн мэдэлгэдэ шухала алхамууд болохо байна.

«Луна-9» станци манда эгээн дүтэ байдаг огторгойдохи бодос—Һара дээрэ анха түрүүн дорьбоогүй аалинаар бууба гээд эрдэмтэ хэлээ. Станци Һарын экваторта дүтэшэг, Шуургата далайн зүүн талын хубида буугһан байна. Удаадахи гурбан үдэрэй турша соо Һарын нюруугай фототелевизионно түхэл маяг, элдэб телеметрическэ мэдээнүүд газарта ходол дамжуулагдадаг байгаа.

«Луна-9» гэжэ автоматическа станциин ниидэлгэ болон һара дээрэ буулга космонавтикын хүгжэлтэдэхи угаа ехэ ушар болоно гээд эрдэмтэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

Һарые газарай нюруу дээрэһээ олон жэлэй турша соо ажаглалга тэрэнэй шэнжэ шанар тухай олон үнэтэ мэдээнүүдые үгөө гээд тэрэ үргэлжэлүүлэн хэлээ. Физикын эгээн һүүлшын түйлалтануудта үндэһэлдэг приборнуудые ашаглалсан оптическа телескопууд, тэрэшэлэн радиотелескопууд болон радиолокаторнууд хэрэглэгдэжэ, туршалгын угаа орёо нарин хэмжэлгэнүүд хэгдэһэн байгаа. Эдэ хэмжэлгэнүүд Һарын хэмжээе, газарые тойрон дабшадаг замыень, тэрэнэй нюруугай детальнуудай түхэл маяг болон байһан газарнуудые тодорхойлхо, Һарын нюруу дээрэхи хүйтэн дулаан, Һарын хүрьһэнэй үнгэ, гэрэлэй болон радиодолгиной тарадаг хуули ёһон тухай мэдээнүүдые абаха арга олгоо.

Совет луннигуудай ниидэлгэнүүдээр Һарые, газар шадарай замбуулинай дайдые шэнжэлэлгэдэ шэнэ хуудаһан нээгдээ гээд эрдэмтэ онсолон тэмдэглээ. 1959 оной сентябрьда «Луна-2» гэжэ автоматическа станци табигдажа, Һарада элитээр мэдэгдэхээр магнитна полиин болон радиациин бүһэлүүрэй үгы байһан тухай мэдээнүүдые эрдэмтэдтэ үгэһэн байха юм. Һара үнгэрөөд байхада «Луна-3» Һарын нүгөө талынь фото-зурагые анха түрүүн буулгажа, научна талаараа угаа ехэ үнэтэй зурагуудые фототелевизионно аргаар газарта дамжуулаа һэн. «Зонд-3» гэжэ станциин 1965 оной июльдэ фото-зурагуудые дамжуулхада Һарын харагдадаггүй талада «зурагынь буулган абтаагүй» зай үлоогүй шахуу. 1964—1965 онуудта Америкын «Рейнджер» гэжэ замбуулинай аппарадуудай табигдахада, Һарын харагдадаг талын нюруугай фото-зурагууд һайнаар буулган абтаһан байха юм.

Гэбэшье Һарын нюруугай химическэ болон минералогическа состав, Һарын доторой байгууламжа, сейсмическэ талань үшөөл таамагаар тухайлагдаһан зангаараа. Һарын нюруу тооһон шанһаруугаар хушаатай, пемза гү, али шлак шэнги байгууламжатай гэхэ зэргын элдэб тухайламжанууд газар дээрэһээ хэгдэһэн ажаглалгануудай мэдээнүүдтэ үндэһэлэн хэлэгдэдэг байха юм.

Дорьбоогүй аалиханаар буулгые бэелүүлгэ эдэ асуудалнуудые сэхэ шэнжэлхэ зам нээжэ үгэнэ гээд М. В. Келдыш мэдүүлээ. Станци шадарай Һарын нюруугай түхэл маягые «Луна-9» гэжэ автоматическа станци дамжуулаад байна. Эдэ түхэл маягуудынь научна элитэ ехэ удха шанартай. Һарын нюруугай бишыхан хубиие бидэнэр анха түрүүн тон дүтэһөө хараха аргатай болообди. Һарын нюруу пемза гү, али шлагай түхэлтэй яһала хатуу бодосһоо бүридэнхэй гэжэ бидэнэр хараабди. Энэ хүрьһэниинь яһала хатуу байгаа. Юуб гэхэдэ станци хүрьһэ руунь шэнгэн ороогүй гэжэ эрдэмтэ онсолон тэмдэглээ. Эдэ шухаг фото-зурагуудые наринаар шэнжэлэлгэ Һарын нюруу тухай манай мэдэсые бүри баяжуулха байһаниинь сохомтой.

Дорьбоогүй аалинаар Һара дээрэ бууха зорилго техническэ талаараа угаа орёо нарин. Һара дээрэ агаар үгы, тиимэһээ секунда соо хоёр хахад километр түргэнөөр тэрээндэ дүтэлэн ошожо ябаһан замбуулинай аппарадай ниидэлгые удаарүүлхагүй байна бшуу. Тиихэдэ Һарын нюруугай шанар тухай мэдээнэй оройдоошье үгы байһан дээрэһээ энэ зорилго бэелүүлхэнь бүри бэрхэтэй болоһон байгаа. Һара дээрэ дорьбоогүй аалинаар буухын тулада түргэн хүдэлдэг, наринаар залан шэглүүлэгдэдэг автомадуудые хэмжэлгын орёо нарин оньһо түхеэрэлгэнүүдтэй тааралдуулан ашаглаха шухала болоһон байгаа.

Наһа бараһан академик С. П. Королев энээниие амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада оюун бэлигээ, хүсэ шадалаа ехээр зорюулһан байгаа гэжэ тэмдэглэхые хүсэнэб гээд М. В. Келдыш хэлээ.

«Луна-9» станциин ниидэлгэ һарые шэнжэлхэ угаа ехэ арга боломжо нээжэ үгэхэһөө гадна, огторгойн бусад бодосуудта хүнэй ниидэлгэнүүдые бэелүүлхэ замдахи томо алхам болоно. Энэ ниидэлгэнь хадаа совет эрдэмтэд, инженернүүд болон хүдэлмэришэдэй ехэ амжалта, хүн түрэлтэнэй дэбжэлтэдэ манай ороной оруулһан элитэ ехэ шэнэ туһа нэмэри болоно гээд СССР-эй Наукануудай академиин президент түгэсхэлдөө хэлээ.

(Эхин. Үргэлжэлэлынь 3-дахи хуудаһанда)

«Луна-9» станциин буулгаһан һарын түхэл зурагуудай нэгэн. Зүүн талаһаа станциин байгууламжын хубинуудай нэгэн харагдана. Энэ хадаа телевизионно камерын буулгахада тудалдаһан байгаа. Баруун талада станциин байгууламжын баһа нэгэ ондоо хубинь.

ТАСС-ай ФОТОХРОНИКО.

СОВЕТ-АФГАН ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

Советскэ правительствын уряалаар Афганистанай премьер-министр Мухаммед Хашим Мейвандваль һамгантаяа февралиин 1-һээ 10 хүрэтэр СССР-тэ хани ёһоной албанай хэрэгээр айлшалһан байна. Энэ аяншалгадань премьер-министрые Афганистанай гүрэнэй ажал ябуулагшад болон Афганай бусад тусхай тушаалта хүнүүд үдэшэлсэжэ ябаа.

Премьер-министр Мухаммед Хашим Мейвандваль Л. И. Брежневтэй, А. Н. Косыгинтай, Н. В. Подгорнытой, К. Т. Мазуровтай, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкотой уулзаһан, тэдээнтэй хөөрэлдэһэн байна.

Совет-афган уулзалганууд ба хэлсээнүүд хани ёһоной, үнэн зүрхэнэй, бэе бэеэ бүрин ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө гэжэ совет-афган хамтын коммюнике соо хэлэгдэнэ. Энэ хадаа хоёр оронуудай хоорондохи хэзээ заяанда байгуулагдаһан харилсаануудай онсо өөрэ илгаань болоно.

Премьер-министр Мухаммед Хашим Мейвандваль болон тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд Советскэ Союз дотор аяншалаа. Тэдэниие хаа хаанагүй хани халуунаар, үнэн зүрхэнһөө угтаһан байгаа.

Москвада болоһон хэлсээнүүдэй үедэ совет-афган хани ёһоной харилсаануудай асуудалнуудаар, тэрэшэлэн хоёр талые һонирхуулжа байһан уласхоорондын асуудалнуудаар һанамжануудаа халан абалсаһан байна.

Совет-афган харилсаануудай тушаа сэдьхэлээ хананги байһанаа хоёр тала мэдүүлээ. Эдэ харилсаанууд ёһотойл хани барисаата, һайн хүршэнэрэй удха шанартай, совет болон афган арадуудай үндэһэн шухала аша туһада харюусана. Хоёр таланууд хани ёһоной, һайн хүршэнэрэй, бэе бэедээ этигэлсэлгын, нэгэ нэгэнэйнгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн харилсаануудаа улам хүгжөөхэ гэжэ батаар шиидэнхэй байһанаа мэдүүлээ, эдэ харилсаануудые улам бэхижүүлхэ гээшэ хоёр оронуудай һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлгэдэнь харюусаха зуураа, Азиин энэ районд, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал, аюулгүй байдал сахиха хэрэгтэ туһа нэмэри болоно гэжэ хоёр тала батадхан мэдүүлээ.

Афганистанай нэгэдэхи, хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлхэдэнь Афганистанда Советскэ Союзай хүргэһэн туһаламжа элитэ ехэ үүргэ дүүргээ, тэрэнэй экономическа үндэһэ һуури байгуулхадань шухала хубинь боложо үгөө гэжэ хамтын һанамжа элирхэйлэн мэдүүлэгдээ.

Афганистанай гурбадахи табан жэлэй түсэб (1967—1972 онууд) бэелүүлхэдэнь хани ёһоной, үнэн зүрхэнэй энэ туһаламжаяа саашадань үргэлжэлүүлхэ тушаа Советскэ Союзай абаһан шиидхэбэри ехэ һайн нүлөө үзүүлхэ байха гэжэ хоёр таланууд һанамжаяа мэдүүлээ. Худалдаа наймаанай харилсаануудай ябасаар сэдьхэлээ хананги байһанаа мэдүүлээд, хоёр таланууд бэе бэедээ аша туһатай үндэһэ һуури дээрэ хэгдэдэг эдэ харилсаануудые улам хүгжөөхэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

Советскэ Союзай хани ёһоной туһаламжаар Салангын автомагистраль, Афганистандахи баруун зүгэй автомагистраль барижа дүүргэхэдэ, эдэ харгынууд худалдаа наймаа үргэдхэлгэдэ, ашаануудые шэрэлгэдэ, Советскэ Союз болон Афганистанай хоорондо, тэрэшэлэн Советскэ Союз болон Азиин урда зүгэй оронуудай хоорондо транспорт хүгжөөлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлхэ, аша туһатай байха болоно.

Энэ районой оронуудай хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха ехэ арга боломжонуудые бэдэрэн олохо, мүн өөрынгөө правительствын бэелүүлдэг хэлбэришэгүй хараа шугамтай зохилдуулан тэдэнэй хоорондо эбэй ёһоной харилсаа холбоо хүгжөөхэ тушаа Афганистанай премьер министр өөрынгөө хараа бодомжые хэлэжэ үгөө. Афганистанай баримталжа байһан бүлэгүүдтэ оролсохогүй, нейтралитедэй политика, эб найрамдал болон арадуудай хоорондо хани барисаа бэхижүүлхэ гэһэн тэрэнэй политика хадаа уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые усадхаха, энэ районһохи байдалые һайжаруулха хэрэгтэ шухала хубита оруулна гэжэ Советскэ Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ батадхан мэдүүлээ.

Советскэ Союз болон Афганистанай хоорондохи һайн хүршэнэрэй харилсаанууд, һайн һайхан сэдьхэлэй хани барисаан ба экономическа харилсаа холбоон хадаа гүрэн түрын ондо ондоо байгуулалтатай хоёр оронуудай эбэй ёһоор зэргэ оршон байлгын эрхим һайн жэшээ болоно гэжэ хоёр таланууд һанамжаяа мэдүүлээ.

Хоёр таланууд уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудаар һанамжаяа халан абалсаад, эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын тулада тэдэнэр хүсэлэл оролдолгоёо эсэшэ сусашагүйгөөр гаргаха байһанаа мэдүүлээ. Өөһэдынгөө хуби заяае өөһэдөөрэн тодорхойлдог болохо эрхээ бэелүүлхын түлөө, өөһэдынгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө, элдэб янзын түхэл маягтайгаар үзэгдэдэг хариин гүрэнүүдэй эзэрхэлгэдэ болон колониализмда эсэргүүгээр тэмсэжэ байһан арадууд ба нацинуудай хүсэлэл оролдолгые бүрин дэмжэжэ байһанаа хоёр таланууд мэдүүлээ.

Харин сэрэгэй баазануудые усадхалга, ядерна буу зэбсэггүй орон нютагуудые байгуулга хадаа бүгэдэ нийтын эб найрамдалай хэрэгтэ, эб найрамдалда дуратай оронууд ба арадуудай хүсэл эрмэлзэлдэ, дура хүсэлдэнь тааралха байгаа гэжэ хоёр тала батаар этигэнэ.

Эб найрамдал, бүгэдэ нийтын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, мүн хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын хэрэгтэ ООН-ой бүри ехэ аша үрэтэй үүргэ дүүргэхынь тула ООН-ой Уставай ёһо гурнмуудые дэлхэйн бүхы гүрэнүүдэй шууд сахидаг байха гээшэ шухала зүйл болоно гэжэ хоёр тала тоолоно. ООН-ой шэнэ гэшүүдэй энэ организациин ажал ябуулгада улам ехэ үүргэ дүүргэжэ байһаниинь аша туһатай.

Ядерна буу зэбсэг дэлгэрүүлэн тараахагүй тухай договор тон түргөөр баталха тухай ООН-ой Генеральна Ассамблейн XX сессиин абаһан шиидхэбэринүүд ехэ удха шанартай гэжэ хоёр тала онсолон тэмдэглэнэ. Хамаатай гүрэнүүд хэлсээ баталха, тэрэнэй ёһоор эдэ гүрэнүүд ядерна буу зэбсэг хэрэглэхэгүй гэжэ, ядерна али бүхы туршалгануудые хэхэгүй гэжэ уялга өөһэдтөө даажа абаха, ядерна буу зэбсэг хорихо ба усадхахаар тэдэнэр бэлэн байһанаа мэдүүлхэ бэзэ гэжэ хоёр тала найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

КНР хадаа хитад арадай гансахан лэ түлөөлэгшэ мүн, тэрэнэй ООН-до түлөөлэгдэхэ эрхэнүүд һэргээгдэхэ ёһотой, тэрэ хадаа Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида өөрынгөө хуулита һууриие эзэлхэ ёһотой гэжэ хоёр тала тоолоно.

Вьетнамдахи байдалай шахардуу боложо байһантай, Индохитадай районд дайн байлдаа үргэдхэхэ аюултай дашарамдуулан һанаагаа ехээр зобожо байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлнэ. Энэ хадаа бүгэдэ нийтын эб найрамдалда горитой аюул тохёолдуулна.

Энэдхэг ба Пакистанай хоорондохи харилсаа һайжаруулха арга боломжонуудые олгоһон үйлэ хэрэгүүдэй таатай һайн хүгжэлтөөр хоёр таланууд сэдьхэлээ хананги байһанаа мэдүүлнэ. Афганистанай премьер-министр Мухаммед Хашим Мейвандваль Ташкентдэ болоһон түүхэтэ конференци эмхидхэхэ талаар Советскэ Союзай болон тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй хүсэлэл оролдолгые үндэрөөр сэгнээ, эдэ хүсэлэл оролдолгонууд энэ районд, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэгтэ ашатай туһатай байха гэжэ тоолоно. Афганистанай премьер-министрэй Советскэ Союзда айлшалһан, мүн һанамжануудаа халан абалсаһан ушар хани ёһоной совет афган харилсаануудые улам үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ хоёр гүрэнүүдэй болон тэдэнэй арадуудай хоорондохи бэе бэедээ этигэлсэлгын ехэ болохо хэрэгтэ һайнаар нүлөөлхэ байха гэжэ этигэжэ байһанаа коммюникегэй түгэсхэлдэ мэдүүлнэ. Афганистанай хаан дээдэ түрэлтэ Мухаммед Захир Шахай, Афганистанай правительствын үмэнэһөө өөһэдтэнь таатай зохид сагта хани ёһоной аяншалгаар Афганистан ошохыень Л. И. Брежневтэ, А. Н. Косыгинда, Н. В. Подгорныдо Афганистанай премьер-министр уряал дамжуулан хүргэбэ. Эдэ уряалнууд баяр баясхалантайгаар хүлеэн абтаа.

(ТАСС).

СУГЛААНАЙ ДҮН ТОГТООЛОЙ ДҮҮРГЭЛТЭЭР СЭГНЭГДЭДЭГ

СОВХОЗОЙ эмхидхэгдэһэнһээ хойшо тооной гурбадахи отделенимнай тариан ажалай талаар гээгдэжэ ябаһан юм. Эндэ 1300 гектарта ороолото ургамалнууд таригдана. Энэмнай совхозой бүхы тарялангай дүрбэнэй нэгэ хубинь гээшэ. 1964 ондо совхоз дунда зэргээр гектарай 12,7 центнер ороолo абаа һэн, харин энэ отделени оройдоол 9,8 центнер хураһан юм.

Саашадаа иимэ эрхэ байдалтай әбсэжэ байхаар гү? Огто болохогүй гэжэ коммунистнууднай совхозойнгоо партийна суглаан дээрэ харюусаа һэн.

Энэ суглаан үнгэрһэн жэлэй апрелиин һүүл багаар зарлагдажа, КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй дүнгүүд болон совхозой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Тус суглаан дээрэ отделениин партийна организаци, эндэ хүдэлдэг коммунистнууд тушаа шанга шүүмжэлэл гараа бэлэй. Газар тариалан эрхилхэ агротехникын эрилтэнүүд сахигданагүй, механизаторнуудай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һула, тэдэнэр ажал хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандана. Отделениин коммунистнууд түрүү үүргэеэ үйлэдбэри дээрэ бодотоор харуулнагүй. Имагтал эдэ шалтагаануудһаа дулдыдажа, гурбадахи отделени гээгдэлһээ гаранагүй гэһэн тобшолол хэгдээ.

Отделениин партийна организациин үмэнэ тодорхой зорилго табигдаа һэн. Теэд зорилго табигдабал, зүндөө дүүрэшэдэг бэшэ ха юм. Эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. Энээниие хараадаа абажа, совхозой партком отделениин партийна эхин организациин бюротой хамта зохихо хэмжээнүүдые бэелүүлжэ эхилһэн байна. Парткомой гэшүүн В. М. Аносовто механизаторнуудай хүдэлмэри хинан шалгажа байха даабари үгтэһэн. Коммунистнууд В. И. Баранцугов, Ф. В. Выскутов, В. Я. Брусянин гэгшэд тарилга дээрэ сэхэ ажаллахаар эльгээгдэжэ, мүн лэ тус тустаа партийна даабари абаһан. Ажалынь бага зэргэ һайжарбашье, үшөөл дутагдалнууд элирүүлэгдээ бэлэй. Жэшээлхэдэ, ажалайнь бүтээсэ бага, технологическа картаар хараалагдаһан тарилгын болзор сахихагүй ушар үзэгдэбэ. Ниитын эдеэ хоол эмхидхээгүй дээрэһээнь механизаторнууд үдын хоол барихаяа полиһоо гэртээ харидаг байба.

Шалгалтын дүнгүүдээр парткомой заседани зарлагдаа һэн. Тиигэжэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнууд усадхагдаһан байха. Бусадшье хэмжээнүүд абтаа.

Эдэ бүгэдэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин дүн юуб гэбэл, тус отделени һүүлэй жэлнүүдтэ түрүүшынхеэ гектарай дунда зэргээр 13,4 центнер ороолo хураһан байна. Механизаторнуудта нэмэлтэ түлбэри болгожо 350 центнер ороолон үгтөө. Отделени ороолоной үрэһөөр, тэжээлээр хүсэд хангагданхай.

Отделениин партийна организаци мүнөө эмхидхэлэйнгээ бүхы хүдэлмэриие партиин XXIII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха хэрэгтэ зорюулна. Малай үбэлжэлгын үедэ фермэнүүдээр полит-эмхидхэгшэд томилогдонхой. Һаяхан болоһон партийна суглаан дээрэ КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудай хэр дүүргэгдэжэ байһан тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Отделениин коммунистнууд мүн лэ механизаторнуудтаа шанга эрилтэ табяа.

Партийна суглаан дээрэ али нэгэн асуудал харагдажа, шиидхэбэри абтабал, тэрэнээ бэелүүлхын тула арга бэшэ оролдохо хэрэгтэй. Имагтал энэ ушарта партийна суглаанай үүргэнь дээшэлдэг ха юм.

Энээн тушаа нэгэ жэшээ харуулалтай. Малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл тухай асуудал отделениин коммунистнуудай суглаан дээрэ табигдаһан юм. Мал ажалда ажаллахаар 6 коммунист—механизаторнууд нэмэжэ эльгээгдэбэ. Эдэ нүхэд тэжээл бэлэдхэл дээрэ гол түлэб хүдэлнэ. Гадна коммунист Я. И. Зорин үхэр шаҺан тарҺалуулха гүүртэ даажа абаад, һайн амжалта түйлана. Малай үбэлжэлгэ манай совхоздо эмхитэйгээр эхилээд, бараг үнгэржэ байһаниинь партийна организацинуудай үдэр бүри ябуулжа байһан эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэриин үрэ дүн болоно ха юм.

Өөһэдынгөө абаһан, мүн партийна дээдэ органуудай гаргаһан шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгохо гээшэ эхин партийна организацинуудай, бүхы коммунистнуудай шухала зорилгонуудай нэгэн болодог.

КПСС-эй райкомой 2-дохи Пленум дээрэ «Өөһэдынгөө коллективүүдые хүмүүжүүлхэ талаар партийна организацинуудай харюусадаг байха тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ асуудалаар отделени бүхэндэ суглаанууд үнгэргэгдөө һэн. Бригадир, фермэнүүдые даагшанар өөһэдынгөө коллективтэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха түсэб партбюротой хамта зохеодог, тэрэнэй дүүргэлтын түлөө харюусадаг болонхой. Өөһэдынгөө харюусалгые мэдэрдэг хүтэлбэрилэгшэд энэ уялгадаа анхаралтайгаар хандана. Ойлгууламжын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг коммунистнуудые тоолохо гэбэл олон байха. Тэдэнэй тоодо З. Ф. Залуцкая, Ф. Е. Пушкарев, Э. В. Хилтухинова, Д. П. Киреев, Е. И. Савинский болон бусад оролсоно.

Совхозой партком партийна эхин организацинуудай суглаанууд дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинан шалгажа, тэдэнэртэ бодото туһаламжа үзүүлхые оролдодог. Энэ зорилгоор фермэ, бригадануудта гаража, парткомой нүүдэл заседани үнгэргэдэг болонхойбди. Ажахын һалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоон зүбшэн хэлсэгдэдэг, зарим асуудалнуудаар партийна суглаанай шиидхэбэринүүдэй хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһан тушаа парторгнуудай мэдээсэл шагнадаг байнабди.

Иимэ заседани декабрь һарада Тимлюгэй фермэ дээрэ үнгэргэгдөө һэн. Малай үбэлжэлгэ тухай хөөрэлдөөн болоо. Заседани дээрэ фермын бүхы хүдэлмэришэд байлсажа, һанамжа дурадхалаа хэлэһэн байха. Тэдэнэй эрилтээр гидролизоор буйлуулһан тэжээл бэлдэдэг хүнүүд һэлгэгдэһэн, эндэ арадай хиналтын пост байгуулагдаһан юм. Энээнэй һүүлээр фермын хүдэлмэридэ һайн хубилалтанууд боложо, һүн һаалинь нилээд дээшэлжэ ороо.

Эхин организацинуудта коммунистнуудай суглаа хайшан гэжэ бэлдэхэ, үнгэргэхэ асуудалтай парторгнуудаа һайса танилсуулха зорилготойгоор парткомой дурадхалаар совхозой управлениин партийна эхин организацида нээмэл суглаан һаяхан татагдаһан байгаа. «Гэр бүлэдөө совет хүнэй баримталха моральна шэнжэ шанар тухай» асуудал коммунистнуудай үзэмжэдэ табигдаба. Тэрээниие бэлдэхэ үедэ партийна, профсоюзна эдэбхитэд, эхэнэрнүүдэй соведэй гэшүүд хабаадуулагдажа, хүдэлмэришэдэй гэр байраар ябаһан, бүлэнэртэйнь хөөрэлдэһэн байна. Ханын газетын редколлеги тусхай шүүмжэлхы хуудаһа гаргаа юм. Суглаанда бусад отделенинүүдэй партийна эхин организацинуудай секретарьнар уригдажа, тэндэ байлсаа. Суглаан тон эдэбхитэйгээр үнгэрөө.

Партиин XXIII съезд дүтэлжэ байна. Тэрээндэ бэлдэжэ байһан үедэ совхозой коммунистнуудай, бүхы коллективэй ажалай болон политическэ эдэбхи үүсхэлынь улам бүри бадарна.

Съездын хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргэхэ арга боломжо манай совхоздо дүүрэн бии. Январиин түрүүшын 20 хоногто гүрэндэ 864 центнер (һарымнай түсэб 1160 центнер юм) һүн худалдагдаа. Тиихэдэ нэгэдэхи кварталда 1000 центнер мяха тушааха даабаритай байбал, 610 центнер тушаагданхай.

Табан жэлэй түрүүшын жэлдэ түйлажа эхилһэн зарим тэды амжалтануудаа батадхахын тула партийно-эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэреэ бүри хурса, удха түгэлдэр болгохо, ажахынгаа һалбаринуудта коммунистнуудай түрүү үүргэ, харюусалгынь улам дээшэлүүлхэ зорилго совхозоймнай партийна организацинууд шиидхэнэ.

Н. ПОПОВ,
Кабанскын аймагай Байгалай совхозой парткомой секретарь.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ СУГЛААН

Загарай тосхондо аймагай хүдөө ажахын түрүүшүүлэй суглаан болобо. Эндэ 1965 ондо аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй хэһэн хүдэлмэриин дүн согсолгдохо зуураа, байгша ондо бэелүүлэгдэхэ ажалай зорилго хараалагдаа. Энэ асуудалаар аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Д. Санжимитыпов элидхэл хэһэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ үбһэ, тарианай, овощой үндэр ургаса хураһан, мал ажал хүгжөөлгэдэ, тэрээнһээ абтаха продукци дээшэлүүлгэдэ эрхим амжалта түйлаһан түрүүшүүлдэ аймагай чемпионой нэрэ зэргэ олгогдобо. Иимэ нэрэ хамта 8 хүндэ олгогдоо.

Онохойн совхозой хартаабха ургуулагша чемпион А. Ф. Мильгунова 50 гектар газарай га бүриһөө 200 центнер, тиихэдэ 21 гектарай га бүхэнһөө 258 центнер хартаабха, 12,5 гектар талмайн га бүриһоо 350 центнер капустын ургаса хураһан байна. Тус совхозой овощ ургуулагша Х. И. Воробьева 33,5 гектарай га бүриһоо 187 центнер овощ абаһан байха юм. Мүн чемпионой нэрэдэ хүртэгшэдэй тоодо олон хурьга абаһан Онохойн совхозой хонишон А. И. Потемкин, тарианай үндэр ургаса хураһан XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тракторно-тариан ажалай бригадын бригадир И. Т. Васильев, «Гигант» колхозой тракторист З. Г. Шитин болон бусад ороно.

Социалис мүрысөөндэ түрүүлһэн эрхимүүдтэ грамота, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Аймагай хүдөө ажахын түрүүшүүл Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй мүрысөөндэ уриһан уряалые хүлеэжэ абаа.

И. ДУНАЕВ.

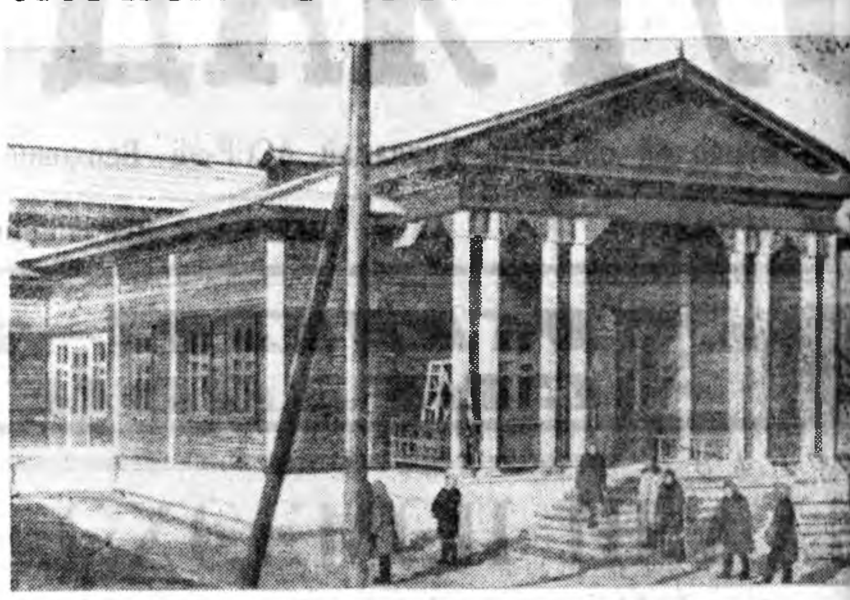
Улаан-Үдын 13-дахи профессионально-техническэ училищиин 10-дахи бүлэг һуралсалайнгаа талаар училищи соогоо түрүү һуури эзэлһээр үнинэй. Энэ бүлэгэй эрхим һурагшад, түмэршэ дарханай мэргэжэл һайнаар шудалжа байһан ВЛКСМ-эй гэшүүд Николай Чумантьев, Петр Григорьев энэ зураг дээрэ абтанхай.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СЪЕЗДҺЭЭ СЪЕЗД ХҮРЭТЭР

ХЭЖЭНГЭ НЮТАГҺАА РЕПОРТАЖ

ҺАЙХАН САГАЙ ҺАЛХИН

Хэжэнгэ тосхоной соёлой шэнэ ордон.

Д. САМБУЕВАЙ фото.

ХЭЖЭНГЫН һалхиие һүрин ябажа үзөө һэн гүт? Шангахан байха даа. Газаамнай мүнөө хабар бэшэ, ханхинама жабартай үбэл. Хангал сэсэгэй үнэр асарһан һэбшээхэн үлеэнэ бэшэ, саһа бордоһо шэдэлһэн һалхин Хэжэнгэ голые уруудана. Сэлгеэн. Голой мүльһэн тас-няс гэнэ хэбэртэй.

— Хабарай амин үзэгдэбэ гэхэдэ, дан эртэ юм гү даа. Үсэгэлдэр хада игааха һанаатай аад, мүнөө һалхилшаба. Гайтайл,—гэжэ Хэжэнгын совхозой Толгойн фермын һаалишан Александр Золтоев хэлэнэ.

— Бараг ааб даа. Хэды мээ һалхилаад орхихо һэм,—гэжэ тэндэ байһан Надежда Галсановагай нэмэхэдэ, хүнүүдэй шарайда номгорһон ямаршьеб тэмдэг үзэгдэбэ.

— Һаалишан, малшан хүнүүдэй һанаагаа зобохонь зүб. Һалхи шуурган, хүйтэн жабарай буубал, малда гайтай болохо ха юм. Тиигээдшье хэн хүйтэндэ дуратай бэлэй?!

— Сагаа һараяа «буруугай булшантайханаар, дааганай далантайгаар» угтахамнай,—гэжэ Толгойн гүүртынхид хэлэхэ байха.

Һалхиншье яагаад орхихо һэм. Байра байдалаар түгэд, дарагар зон аад, шуурганһаа айба гэбэлшни алдуу болохо.

...Дүрбэн жэлэй саана эндэ, Толгойн гүүртэдэ хэдыхэн гэр орбойлдожо байгша бэлэй. Худанай хүүртэ гараад табилһан машинын сонхоор гэтэхэдэ, хэдэн хууша хаашан байра харагдадаг һэн. Мүнөө эндэ олон байратай шэнэ гэрнүүд жэрылдэнэ. Үхэрэй дал хашаа, фермын ербэгэр үндэр дүрсын тобойн дүтэлхэдэ, олон лэ хүн зоной ажаһуудаг, ажалладаг газар гэжэ абаһаар һанахаш. Үнэндөө даншье үсөөн зон байдаггүй юм: аяар гуша гаран хүн ажаһуудаг.

— Дүрбэ дүрбэн айлай һууха 3 гэр баригдаа. Түб газарай байраһаа дутахагүй юм ааб даа. Харагты: шэнэ бани. Хэжэнгэ тосхон хүрэтэр холо бэшэшье һаань, өөһэдын банитай байхада һайн. Улаан булан байха. Гансал муу юумэмнай магазин. Автолавкын ябажашье байгаа һаань, наймаалашагүй киоск нээлгэхэмнай, — гэжэ гүүртые даагша Цыренжаб Тогмитов хөөрэнэ.

Шэнэ гүүртэ... Шэнэ хотон... Эндэ ажаһуугшадай ажал хэрэгшье урагшатай, бүтээсэтэй. 1965 онойнгоо түсэб гүүртынхид үшөө октябриин 20-до дүүргэжэ, баяртай мэдээсэл партком руу хүргөө һэн. Һаалишад - коммунистнууд Н. Галсанова, Ал. Золтоев, Б. Аюрова, Д. Ламаева гэгшэд бага бэшэхэн амжалта түйлаа. Оройдоо хорин наймаи наһатай аад, арба гаран жэлдэ үнеэшэнээр хүдэлһэн, дүй дүршэлгэй һаалишад Надежда Галсанова үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2216 литр һү һаажа, аймаг соогоо гурбадахи һууридa гараа. Коммунис ажалай ударник. Тиихэдэ «бүһэтэй һаалишан» Александр Золтоев Надиһаа холошье гээгдээгүй: үнеэн бүриһөө 2182 литр һү һаагаа.

..Нюур руу һалхин сохино. Гүүртые даагша, коммунист Цыренжаб Тогмитовтай ябанабди. Энэ хүмни баяртай:

— «Коммунис ажалай гүүртэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ һаяхан хүртөөбди. Съездын хүндэлэлдэ гэжэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа һэмди. 1-дэхи кварталай түсэбые мартын 20-до дүүргэхэбди.

Иимэ найдамтайгаар, шиидэнгеэр, батаар хэлэжэ байһандань баярлан гайхан Тогмитов тээшэ шэртэнэб. Нээрээшье, гүүртынхид совхоз соогоо түрүү ябана. Дамжуулгын Улаан туг алданагүй. Һанаад үзэнэб: дүрбэн жэлэй саана энэ гүүртэ гээгдэнги байһан. Энэ үнгэрэгшэ дүрбэн жэлдэ һаалишад урагшаа ходо гараа.

Саһа бордоһо шэдэлэн, һалхин шангарна. Илалтын һалхин. Амжалтын һалхин. Толгойн гүүртынхид, арба нэгэн үнеэшэд шанга ажалша байха. Эшхэрэ, һалхин!

* * *

Шэнэ юумын түрэхэ гээшые ямараар ойлгожо болохоб? Хүн зоной эдэбхи үүсхэл һайхан, ехэ юм байна гэжэ эндэ ябахадаа, дахин дахин этигэбэб.

Хэжэнгэдэ шэнэ барилга, гэр бараан, ордонууд жэл бүхэндэ бодожол байна. Тэдэниие бултыень тоолохо болоо һаа, ехэхэн саг хэрэгтэй. Нарһан тужын дунда бодоһон Бахлайта тосхон тухай газетэ, журналда хүнүүд һайса уншаа ёһотой. Харин шэнэ юумэнэй түрэжэ эхилһые мүнөө эндэ һонирхобоб.

Хэжэнгын совхозой 1-дэхи отделени болохо Ушхайта тосхондо эхин һургуули бии. Һургуулиин байшан үнинэй юм аад, муудантаа.

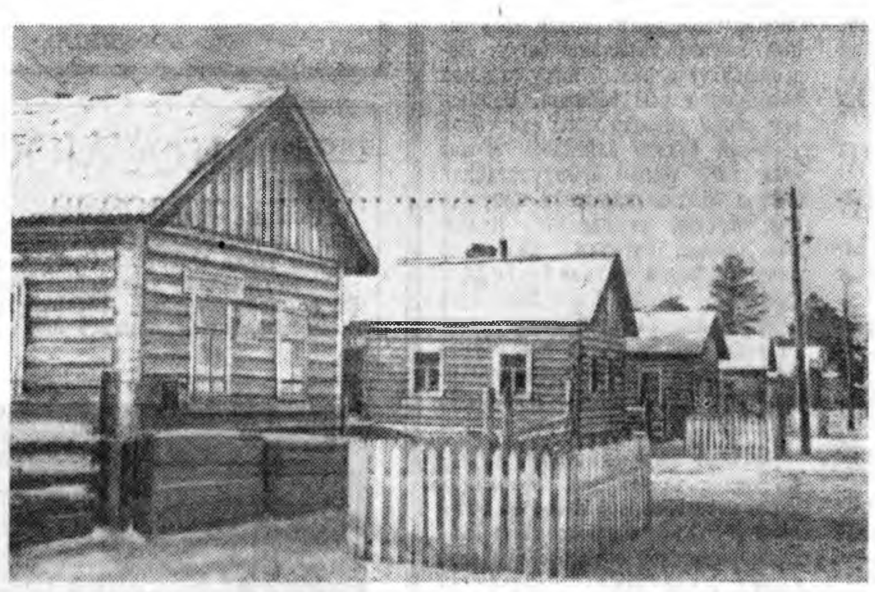
Һаяхан ушхайтынхидай суглаан дээрэ байгдаба.

— Шэнэ һургуули бариха!

— Бүри шэнээр!

— Барюулжа шадахабди!—гэһэн дурадхалнууд оробо.

— Үхибүүднай һурана. Өөһэдынгөө хүсөөр барюулхабди,—гэжэ ушхайтынхид шиидхээ.

Хэжэнгэ. Нарһан тужын дунда урган бодоһон Бахлайта тосхоной гудамжа.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

СССР-эй Верховно Соведэй депутат, хонишон Цынгэ Буянтуев, Ушхайтын эдэбхитэдые дэмжэбэ. Хандагайн леспромхозой Наранай участогай начальник, Хоринн аймагай Соведэй депутат Николай Степанович Бояк туһалба. Углөөдэрынь машинаар дүүрэн хүнүүд модо отолхоёо ойдо мордобо.

Иигэжэ шэнэ үүсхэл, эдэбхи түрэдэг юм байна. Олоной хэрэгтэ һанаагаа зободог оролдодог хүнүүднай эдэл бэшэ дал? Ушхайтын эдэбхитэйшүүл С. Хонихоев, Х. Балданов, Д-Н. Дугарцыренов, Б-Д. Бальжитов, Д. Цыгуев гэгшэд юрын хүнүүд лэ даа.

...Хэжэнгэ тосхондо һайндэр болоно. Үдэшын һалхихан үйлсөөр саһахануудые намнана. Хүн зон олоороо субана. Ярана. Тэдэнэр баяртайнууд. Юун болооб гэхэдэ, хэжэнгынхид мүнөө үдэшэ шэнэ клубтаа орожо, гоё һайхан концерт харахань, хатархань, наадахань.

Шэнэ клуб урдамни ербын харагдана. Ороходо һаруул. 200 гаран хүнэй һууха ехэ зал. Жэрэгэр олон һандали. Электрын ялагар гэрэл. Хатарха зал. Репетицын таһаг. Улаан торгон хилэн хүшэгөөр шэмэглэгдэһэн сценэ.

Хүн зон олоороо сугларба. Һайндэрэйхеэр хубсаланхай.

Хориин аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо С. А. Кондаков хэжэнгынхидые шэнэ клубаарнь амаршалаад, улаан лентэ хайшалба. Альга ташалгаан нэрьебэ.

Буряад орон соогоо суурхаһан, съездын Ордон сооһоо дуугаа хангюурдаһан Хэжэнгын дуушад одоол гоё клубтай болобо ха юм. Соёл культурын энэ ордон соонь хоорой ирагуу аялга зэдэлнэ.

Культурын шэнэ ордонтой болоһондоо хэжэнгынхид баярлангүй яахаб. Энэ гуламтаһаа бэлиг, эрдэм соёлой алтан хараастайнууд хайшаашье ниидэхэ байха. Иимэ бэлэгтэ хүртэһэн Хэжэнгын хоройхид ордониие баригшадые ударидаһан прораб, РСФСР-эй дуушадай бүлгэмэй хүндэтэ гэшүүн Д. Э. Ринчинимаевта баяр хүргэбэ. Уран лэ гартай хүн байнал.

Һайхан лэ саг. Хото хүдөөгэймнай илгаа үдэрһөө үдэртэ багаболоно. Мүнөөдэр Хэжэнгэдэ соёлой ордон бодобо. Үглөө бэшэ нютагуудта мүн лэ яларха.

..Газаа һалхилна. Һайхан сагай һалхин даа.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ХҮН БҮХЭНДЭ ЭТИГЭН НАЙДАЖА.

Нэгэ жэгдээр хүдэлжэ байһан мантан томо штампнуудай саана энэ хүниие даб гэһээр обёорхонь бэрхэтэй. Хүхэ сэнхир халаад үмдэнхэй Анатолий Петрович энэ үглөөгүүр цехтээ эртэ ерэжэ, эндэшье тэндэшье харагдана. Нэгэ штампын хажууда удаахан адаглан зогсоно. Эндэнь залуу хүдэлмэришэн басаган Нина Емельянова хүдэлжэ байба. Яаралгүйхэнөөр, бодомжотойгоор нимгэн түмэр станина дээрэ тохогдоно. Нэгэ шангахан сохилто. Эсхэгдэһэн детальнууд хүдэлмэришэнэй хажууда байһан хайрсагта табигдана.

Зэмдэнь хэнэйншьеб даа аалихаар хүрэхые обёоржо, станогойнгоо ябадалые удааруулан, эрьен харана.

— Булта һайн. Ажалшье һайнаар ябана,—гэжэ нюдөөрөө хэлэнэ хэбэртэй.

Бүри һаяхан һэн. 2—3 һарын саада тээ Нина басаган өөрынгөө хани Раиса Крутиковатай хамта цехэй богоһо алхажа ороходоо, энэ мантан томо машина дээрэ хүдэлжэ шадаха зон гүбди гэжэ һанаата болоһон байна. Энээнэй урда тээ тэдэнэр мал үүсэлдэг цехтэ ажаллажа байгаа.

— Һанаагаа бү зоботты,—гэжэ басагадай тэбдэһэниие мэдэһэн мэтэ цехэй начальник Анатолий Петрович Кихней хэлээ һэн.—Түрүүшээр далтирбашье, ажаллажа һурахал байхат.

Энээн тухай тэрэ һайн мэдэхэ байгаа. Өөрөө дүй дүршэлөөр баян хүн.

Мяханай комбинат дээрэ энэ цех тухай һаяхан болотор һайн үгэ хэлсээгүй юм. Үйлэдбэриин түсэб дүүргэдэггүй, голодоһо ехээр гаргадаг һэн. Продукциинь тушаан абагшадһаа сошордомо дохёо ерэжэл, ерэжэл байха. «№ 19350 вагоноор эльгээгдэһэн үхибүүдэй шарганууд гологдоо. Энэ асуудал шиидхэхын тула түлөөлэгшэеэ эльгээгыт» гээд, Сахалинһаа дуулгаба. «Жэбэрһэн дээрэһээ шарагнуудтнай гологдоо. Гэдэргэнь бусаабабди» гэжэ Киевһээ мэдээсээ. Цехэй үйлэдбэрилэг продукциин шанарай муу тухай телевиденеэр хэлэгдэһэн, комбинадай олон тиражтай газетэдэ бэшэгдэһэн байха.

Цехэй нэгэ начальник һэлгэгдэбэ, нүгөөдэнь баһа болюулагдаба. Теэд һайн үрэ дүн байхагүй, голодоһо гаргадаг янзаараал байһаар.

— Энэ хэрэгтэй орёолдоһоной хэрэггүй. Мяха болбосоруулдаг предприяти ха юмбибди. Цехые хаажа, бүхы түхеэрэлгыень үйлэдбэриинь түсэбтэй хамта ондоо предприятида үгэхэ тухай асуудал табихаар болоо,—гэжэ комбинадай зарим хүтэлбэрилэгшэд хэлсэдэг болобо.

Нүгөөдүүлынь энээниие буруушаана. Үлгыһөө хойшо шарга хэжэ һурана бэшэ ха юм. Мал үүсэлэлгын халуун хаһын дүүрэхэдэ хүдэлмэришэдөө хаана хэхэ болонобибди. Урданайхидаал адляар ажалһаань сүлөөлжэ, ондоо предприятида эльгээхэ гү? Теэд һүүлдэнь, сагай тулажа ерэхэдэ дахинаа хүнүүдые бэдэрхэ хэрэгтэй болохо. Үгы даа. Һайн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдөө халуун хаһын буурахада ямар нэгэн хүдэлмэреэр хангахын тулада хүн зоной үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг, шубуунай үдэ-нооһоной, меланжева цехүүд болон хамһабариин бусад һалбаринууд эмхидхэгдээ ха юм.

Энэ арсалдаанай үедэ тус цехтэ Кихней Анатолий Петровичые эльгээхэ дурадхал ороһон байгаа. Коммунист, эмхидхэхы шадабаритай, металлистын мэргэжэлтэй. Комбинадай дирекци, партийна комитет энээнииень дэмжэжэ, хөөрэлдэхөө өөрыень уриһан байна.

— Нэгэ иимэ хэрэг гараад байна, Анатолий Петрович,—гэжэ парткомой секретарь хандаба.—Хөөрэлдэжэ, зүбшэжэ үзөөд, таниие ондоо хүдэлмэридэ орохыетнай дурадханабди. Юун гэжэ һананабта?

Анатолий Петрович сошордоһоншог:

— Ямар ажалда? Намда механическадашье муу бэшэл.

— Арадай ажаһуудалай үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээхэ цехтэ начальнигаар томилхо гэлсээбди. Өөрөөшье ойлгоно ёһотойш. Бэрхэтэйхэн участок болонхой.

—Дахинаа гээгдэнги цехтэ ошо гэжэ гү? Галһаа түймэртэ гэдэг тэл болоно гээшэ гү даа...

Нүхэр Кихней һанаата болон, ажаллаһан, ябаһанаа бодоно хэбэртэй. Хэдэн жэлэй саада тээ мүн лэ иимэрхүү эрхэ байдалтай механическа цехтэ ахалагша мастераар хүдэлхыень эльгээһэн юм. Тэрэ үедэ цехтэ урагшатай юумэ байгаагүй. Бусад цехүүдэй захил сагтаа дүүргэгдэхэ юумэ бэшэ, ажалай журам һула, салин «угаалга» заншал болонхой.

Ерэһэн сасуугаа шэнэ нүхэдтэеэ танилсажа оробо. Хүдэлмэришэ зон, хэдэхэн лэ журамгүйшүүл —үйлэдбэридэ һаалта татагшад. Цехэй начальнигтай, партийна организациин секретарьтай, профсоюзай цеховой комитедэй түрүүлэгшэтэй зүбшэжэ, үйлэдбэреэ һайжаруулхын тула нэн түрүүн архиншадтай тэмсэжэ эхилхэ гэжэ шиидэбэд. Хүн хүнтэй хөөрэлдэгдөө, олоной дунда зүбшэн хэлсэлгэшье болоо, шог ёгтото хуудаһануудшье гаргагдаа. «Намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гэһэн бодол буруушаажа, хүн зоной эдэбхинь дээшэлжэ эхилбэ.

Тэрэ сагые слесарь П. Василий мүнөөшье болотор мартадаггүй. Архинша ябадалаарнь гурбан час тухай шанга хөөрэлдөөн болоо бэлэй.

Эдэ бүгэдэ ажалай журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн нүлөө болоо. Удаань тус цехтэ ажалай түлөөһэн гуримшуулагдаа. Энэ гуримда орохын тула хүдэлмэришэдтэ найдаха, тэдэнэй үүргэ, харюусалтые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй байгаа бшуу. Уданшьегүй цех гээгдэлһээ гаража, түсэб даабаряа хододоо дүүргэдэг болоһон. Заһабарилгын, бүтээгдэдэг детальнуудай шанаршье һайжарһан юм.

Һүүлээрнь ойрохон зуура комбинадай комсомолой организациие хүтэлбэрилбэ. Проходнойн үүдэндэ «металлолом суглуулха субботник үнгэргэгдэхэнь» гэһэн соносхол нэгэтэ үлгэгдэбэ. Хараалагдаһан сагта арбаад лэ хүн сугларба.

— Һанаагаа зобоһоной хэрэггүй, ерэхэл байха. Бидэнэр хүлеэжэ байя,—гээд Анатолий Петрович сугларагшадые дахуулан ошоо бэлэй. Нээрээшье, хүн ерэбэ—комбинат дээрэ хүдэлдэг залуушуулай хахадһаа олониинь. Тэрэ үдэр 65 тонно элдэб түмэр түдэгэ суглуулагдажа, тушаагдаһан юм.

«Хүндэ найдажа хүдэлхэдэ, хүдэлмэришье урагшатайгаар ябадаг» гэжэ тэрэ өөрөө хөөрэдэг һэн.

—Зай, юун гэжэ шиидэбши?

— Яахабши теэд, хэрэгтэй болоо хадань ошохол болоо юм бэзэб.

Шэнэ цех, шэнэ коллективтэй хинаа танилсаха, хөөрэлдэхэ ушар байдалынь шэнжэлхэ, хэрэг гараа юм бэзэ. Тиибэшье нүхэр Кихней эндэ богони хон саг соо, эбтэй эетэй коллектив эмхидхэжэ шадаа. Үйлэдбэриин технологи зарим тэды хубилжа, шэнэ тухеэрэлганууд тодобо. Хүдэлмэришэдтэй техническэ һуралсал эмхидхэгдэжэ, тэдэнэр мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ эхилбэ.

«Һайн»— иимэл сэгнэлтэгээр тус цехэй продукци абагдадаг болоо. Нэгэшье голоһон гаранагүй. Продукци абагшадай зүгһөө нэгэшье гол ерэхээ болинхой.

— Нүхэдтөө найдажа, эрмэлзэлынь дэмжэжэ ажалда амжалташье түйлагдадаг гэжэ Анатолий Петрович ...наар хөөрэдэг.

Г. ХАРЧЕН...

Улаан-Үдын мяха-консервын комбинат.

ТҮРҮҮШЫН СОВЕТ ЛАБОРАТОРИ —ҺАРА ДЭЭРЭ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Профессор А. И. Лебединский үгэ хэлэбэ.

«Автоматическа космонавт» наранай һая гаража ман-[illegible] байһан элдэб шатада оршон тойрон байһан газараа [illegible] дахин шэнжэлэн хараа. Энэ хадаа угаа шухала [illegible] шанартай. Юуб гэхэдэ, һарын нюруугай үндэр [illegible]тарые шэнжэлхэ арга олгоно. Ушарынь хадаа нар[illegible] дээрэ гараха тудам һарын нюруугай түхэл маяг [illegible] хубилна. Түрүүшын сеансын үедэ абтаһан зура[illegible] дээрэ тон набтархан добо дошонуудшье яһала [illegible]бөөрхоор, зүгөөр һүүдэртэ байһан олон детальнууд ба[illegible]р байгаа. Наранай туяатажа байһан газар балараар [illegible]харагдана гээд профессор хэлээ.

Гурбадахи сеансын үедэ наранай хорин долоо шахуу [illegible]радус дээрэ гараад байхада, буулгагдаһан панорама [illegible]гээн лэ эли тодо байгаа. Эндэ һүүдэртэ байһан хонхор[illegible], эгсэ захатай добо дошонууд яһала элеэр хараг[illegible]. Наранай элдэб байдалда байхада буулгагдаһан хэ[illegible]эн олон панорамна зурагууд станци шадарай нюруу[illegible]й түхэл маягай макет байгуулха арга олгоно.

Станциин хэды шэнээн саг соо хүдэлэлгэнь элшэ хү[illegible]нэй нөөсөөр тодорхойлогдоно гээд А. И. Лебедин[illegible]кий хэлэнэ. Панорамануудай фототелевизионно гурбада[illegible] дамжуулгануудые хэһэнэй һүүлээр станци хүдэл[illegible]ээ болихо гэжэ программаар хараалагдаһан бай[illegible]. Гэхэ зуураа, элшэ хүсэнэй зарим нөөсэ үшөө үлэ[illegible], һара дээрэ бууһанһаань хойшо 75 час үнгэрһэнэй [illegible]үлээр мэдээнүүдые дамжуулха һүүлшын сеанс үнгэр[illegible]гэһэн байха юм.

Удаань һара дээгүүр ямар нэгэн ёһоной экскурси [illegible]ые пресс-конференцидэ хабаадагшадта эрдэмтэ ду[illegible]даа. Журналистнуудта үгтэһэн һарын панорама дээ-рэ станци шадарай дайда аппарадай байгууламжын хэдэ хэдэн детальнууд харагдана.

Станциин детальнууд буулгадаг камерада тон дүтэ байһан дээрэһээ угаа томонууд шэнгеэр харагдана. Станци шадарай дайда олон тоото бишыхан хонхорнууд болон добо дошонуудтай. Минии һанахада һарын нюруу оло дахин хубилдаг байгаа. Һолирнуудай унажа сохиходо хүрьһэниинь бутараад, хожомынь һөөргоо ниилэн нялдажа хатуу болоо, үдэр һүни болоходо, илангаяа наранай хиртэхэһээ уламжалан температурынь эрид хубилхада хүрьһэниинь хаха унадаг байгаа. Эдэ бүгэдэ хэдэн олон зуу миллион жэлэй турша соо эдэ бүгэдэ хэдэн удаа дахин дабтагдадаг байгаа.

Планетэнүүдэй хоорондын зайдахи болон һарын нюруу дээрэхи туяаталгын һула шангань «Луна-9» гэжэ автоматическа станциин ниидэлгын үедэ хэмжэгдэһэн байна. Абтаһан дохёонуудые шэнжэлэн тайлбарилжа үзэхэдэ, радиациин һула шангань (дозонь) һарын нюруу дээрэ сүүдхэдээ гуша миллиард болоно. Һара дээрэ нэмэлтэ туяаталга элирүүлэгдээ. Тэрэнэй нюруугай дээдэ талын үедэ замбуулинай туяаталгын нүлөөлһэнһөө уламжалан болодог ядерна реакциһаа шалтагаалан, иимэ туяаталга үзэгдэдэг байжа болоо. Саашанхи шэнжэлгэнүүд һара дээрэхи бодосуудай химическэ составые элирүүлгэдэмнай маанадта туһалха.

Удаань журналистнуудай үмэнэ академик А. П. Виноградов үгэ хэлээ.

Юртэмсэ тухай наукын шэнэ һалбари болотшо замбуулинай химидэ энэ эрдэмтэ үндэһэ табилсаһан байгаа. Планетэнүүдэй бии болоһон тухай эрдэм наукын шэнэ мэдээнүүдые тэрэ дурдаһан байна.

Газарай хүрьһэн шэнги планетэнүүдэй газаа талын хальһанай бэлээр хайладаг бодосуудай хайлаад загсахада бии болодог тухай А. П. Виноградов хөөрөө.

Газар болон һара дээрэхи хүрьһэнэй хэлбэриие бэе бэетэйнь сасуулан жэшэжэ тайлбарилгада эрдэмтэ тусгаар тогтоһон байна.

Советскэ астрономуудай ахалагша академик А. А. Михайлов трибунын дэргэдэ ерэнэ.

— Огторгойдохи ондоо бодос дээрэ хүдэлжэ байһан аппаратура хүн түрэлтэнэй түүхэдэ анха түрүүн газар дээрэһээ эльгээгдэбэ,—гээд эрдэмтэ хэлээ. — Станциһаа хайша хайшаа 1,5 километр шахуу радиустай зайда һарын нюруугай хуби автоматическа телевизионно камераар тон наринаар буулган абтаһан байна. Һарын нюруугай хэлбэриие хэдэн мянга дахин бага болгожо буулгаһан энэ зураг газар дээрэһээ маанадай ажаглалта хэхэдэ эли болоһон һарын юрэнхы түхэл маягта адлирхуу байһаниинь угаа һонирхолтой байна: эндэ юрын кратернуудтал адли түхэреэн хонхорнууд, һарын урда полюс шадарай хадалиг районуудта адлирхуу жэжэхэн түхэреэн яама нүхэнүүд олоор харагдана. Эдэ бүгэдэ хадаа һарын нюруу дээрэхи элдэб хонхорнууд болон добо дошонуудай нэгэн адли нүлөөнһөө шалтагаалан бии болоо гэжэ тухайлха арга олгоно.

Һарын нюруу ямар бэ гэһэн арсалдаанууд бүри һая болотор тарадаг байһан юм. Энэ асуудал хадаа һара дээрэ станциие буулгаха арга боломжодо шиидхэхы удха шанартай байгаа бшуу. Юуб гэхэдэ, һара дээрэ станциин буухын тулада бүхэ хүрьһэн хэрэгтэй болохо байгаа. Һарын хүрьһэнэй түн гүнзэгы тооһонһоо бүридэһэн байгаа һаань, станци тэрээн соо шэнгэшэхэ байгаа бшуу. Манай олонхи селенологууд һарын хүрьһэн хэдэн зууншье килограмм хүндэ юумые тэсэн даажа шадаха гэжэ тоолодог һэн. Зургаан жэлэй урда тээ һара тухай асуудалаар уласхоорондын хуралдаан Ленинградта, мүн Пулковско обсерваторидо болоо һэн. Тиихэдэ, фотометрическэ болон поляризационно талаараа һарын хүрьһэнэй бодосто адлирхуу шанартай хэмэл бодосые планетэнүүдые шэнжэлгын талаар манай тон томо мэргэжэлтэ, һаяхан наһа бараһан профессор Всеволод Шароновой харуулжа байһыень һананаб. Энэнь хара үнгэтэй, һэрхигэршэг, нилээд хүнгэн шулуун байһан юм. Энэ шулууниинь шлак гү, али туф шэнги байгаашье һаа, яһала бүхэ, нилээд хүндэ юумые бутарангүй даажа шадахаар шанартай байгаа бэлэй. Шароновой бии болгоһон хэмэл шулуун һарын хүрьһэнэй ёһотойл бодосто тон дүтэрхы гэжэ бидэнэр мүнөө мэдэнэбди.

Һара дээрэ удаан саг соо хүдэлжэ шадахаар обсерваториие эмхидхэхэ гээшэ астрономидо, геофизикэдэ, метеорологидо, тэрэшэлэн геологи болон космологидо угаа ехэ хараа зам нээжэ үгэхэ байна гэжэ академик А. А. Михайлов хэлээ. Һара дээрэ иимэ обсерватори байгуулха мүнөө аргатай болоо. Һара дээрэһээ һүр жабхаланта замбуулин юртэмсые бүрин һайнаар ажаглажа болохо байна. Һарын өөрынгөө голые тойрон удаанаар эрьелдэдэг, татаса багатай байһан дээрэһээ һара дээрэхи обсерватори байгуулжа ашаглахада угаа таарамжатай. Гэхэтэй хамта һүни үдэрэй андалдаан соогуур температурын эрид ехээр хубилдаг байһанһаа уламжалан нэмэлтэ бэрхэшээлнүүд тохёолдохо байна.

Замбуулин юртэмсын заха хизааргүй гүн гүнзэгы тээшэ шурган орохо, тэрэнэй олон нюусануудые шэнжэлэн мэдэхэ талаар үшөө нэгэ шухалын шухала алхам хэгдэбэ гээшэ. Франциин философ Огюст Конт гэгшын хэлэһэн үгые энээнтэй дашарамдуулан, бидэнэр астрономууд һанаандаа оруулдаг байнабди. Тэрэ өөрынгөө «Бодото тодорхой философиин курс» гэжэ ном соо 1830 ондо иигэжэ бэшээ һэн. Огторгойдохи бодосуудай химическэ составыешье, тэдэнэй минералогическа байгууламжыеншье хүн хэзээдэшье мэдэхэгүй. Спектральна шэнжэлэлгэ хэхэ талаар ухаалан бодолго эдэнэй түрүүшын хорилтын буруу байһые элирүүлээ һэн. Мүнөө хоёрдохи хорилтын буруу һүрэжэ байһые бидэнэр хаража байнабди: Һарын минералогическа состав бидэндэ таагдаагүй ушар байхаяа болижо байна. Һарын шулуунай дээжэнүүд манай газар дээрэхи лабораторинууд соо удахагүй шэнжэлэгдэдэг болохо гэжэ би үнэншэн этигэхэ байнаб.

Удаань журналистнуудай асуудалнуудта эрдэмтэд харюусаа. (ТАСС).

«СЭЛЭНГЫН» УРАСХАЛ ХАРЬЯЛАГ ЛЭ

Манай түрэл хото Улаан-Үдын телестудиин харагшадтаа элдэб дамжуулгануудые хэжэ, сүлөө сагыень һонёор үнгэрхые оролдодогынь дамжаггүй.

Эндэ хэдэн үгэ түрэл хэлэн дээрэмнай хэгдэдэг «Сэлэнгэ» гэжэ дамжуулга тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Уран һайханай хүгжэмтэ энэ дамжуулга һарадаа нэгэ дахин харуулагдана. Телевизор харагшад энэ дамжуулгые хододоо хүлеэжэ байдаг. Теэд юундэшьеб «Сэлэнгэмнай» үни урда табигдаһан программаараа ябажа байдаг. Уран шүлэг, онтохон, рассказуудые уншажа, байгаалиие ехэ гоёор харуулдагынь бултадаа яһала һонирхомоор. Теэд «Сэлэнгымнай» илангаяа дуу хүгжэмэйнь хуудаһан ехэл муугаар табигдана. Заримдаа нэгэшье буряад дуу дуулададаггүй, хатар наада оройдоошье харуулдаггүй. Буряад дуушад, хатаршаднай яаһан гээшэб? Яахадаа энэ хуудаһынь ходол ондоо арадай хатар, дуун эзэлнэб? Ээлжээтэ дамжуулгадаа буряад арадай ямар дуу дуулаханьбэ гээд харахада, манай республикын нэгэшье дуушын заримдаа харагдадаггүйнь гомдомоор байна. Манай республикын хүгжэмэй болон культурно-гэгээрэлэй училищинуудта, драматическа ба оперо, баледэй театрнуудташье, мүн олон тоото уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшадай дунда яһалал олон бэлигтэйшүүл бии. Мүн Габьяата манай артистнар—Тумурова, Егоров, Гергесова—болон бусадайшье гүйсэдхэлгэ доро хатар наадые хараа хада һайн байгаа. Буряадай драматическа ба оперо баледэй театрнуудта бэлэдхэгдэжэ байгаа шэнэ спектакльнуудһаа хэһэгүүдые харуулаа һаань үшөөшье һонин һэн.

Г. ЖИГЖИТОВА.

АЖАЛШАДАЙ ЭЛҮҮР —ЭНХЫН АША ТУҺАДА

Николай РОМАНОВ, ВЦСПС-эй секретарь

1966 ондо—шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ гүрэнэй социальна мүнхэлэлгын бюджедые ВЦСПС-эй Президиум баталаа. 11,2 миллиард түхэриг—үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 75 миллион түхэригөөр ехэ—байхаар тодорхойлогдоо.

Социальна мүнхэлэлгын мүнгэ зөөри бодото дээрээ ямар юумэндэ зорюулагдаха байнаб? ВЦСПС эй секретарь Николай Романов АПН-эй корреспондентын энэ асуудалда харюусаа.

Советскэ Союзай ажалшадые [illegible]галгын гол шухала формонуу[illegible] нэгэн болохо социальна мүн[illegible]элгын хэрэгые профсоюзууд эр[illegible]хэ байдаг. Гурба миллион ту[illegible] страховой делегадууд, со[illegible]альна мүнхэлэлгын, пенсионно [illegible]хэмжын талаар саг үргэлжын [illegible]иссиин гэшүүд иимэ хүдэлмэ[illegible] ябуулдаг.

Хүнэй бэеын элүүрые бэхи[illegible]үлхэ гээшэ социальна мүнхэ[illegible]гын гол зорилго болоно. Энэ [illegible]дэ 80 миллион тухай хүдэлмэ[illegible]шэд, алба хаагшад, колхозуу[illegible] мэргэжэлтэд болон механиза[illegible]нууд элдэб туһаламжа абаха: [illegible]хэдөө, хээлитэй болоходоо, [illegible]айлхадаа, мүн үтэлхэдөө эрэм[illegible] инвалид болоходоо гэхэ мэтэ. [illegible]жэлэй ехэхэн хубинь санато[illegible] курортдо, совет хүнүүдэй ама[illegible] га эмхидхэлгэдэ, бусад элүүр[illegible]улгэ-һэргылэмжын хэмжээ [illegible]улгануудта гаргашалагдаха [illegible]на.

Профсоюзуудай санаторинууд, [illegible]ралтын байшангууд, пансиона[illegible] ороной олонхи газар нюта[illegible]та бии. Нэгэн доро 328 мян[illegible] хүн тэндэ байжа аргалуулха, [illegible]оха аргатай.

Энэ жэл ажалшадай амаралта[illegible] мүнгэ һомололго 1965 онойхи[illegible] 13 үлүүтэй процентээр дээ[illegible] байха юм. Түлөөһэгүй пу[illegible]онуудые, тэрэшэлэн сэнгэйнь [illegible] процентые профсоюзуудай тү[illegible] хүнгэлэлтэтэй путёвконуу[illegible] 5,5 миллион шахуу ажал[illegible]—үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 325 [illegible]аар олон хүн абаха байна.

Профсоюзай мэдэлэй элүүр[illegible]гын газарнуудай тоо жэлһээ [illegible] олошорно. Һүүлэй дүрбэн [illegible] туршада санаторинууд, ама[illegible]тын байшангуудай һууриин [illegible] 80 гара мянгаар нэмэһэн, [illegible]шалга хангадаг эмхи зургаа[illegible] хоёр дахинһаа үлүүгээр үр[illegible]эн байна. Ойрын табан жэ[illegible] туршада үшөө 358 мянган [illegible] амаралтын байшангуу[illegible], аяншалга-элүүржүүлгын эм[illegible] зургаануудые барихаар ха[illegible]ламдана. Эдэ амарагшадай тоое [illegible] дахинһаа үлүүгээр олошо[illegible] арга бии. Автомобиляар [illegible]алагшадта, гэр бүлөөрөө [illegible]хаар ерэгшэдтэ шэнэ гости[illegible], пансионадууд нээгдэхэ.

[illegible]1200 промышленна предприя[illegible] болон барилгануудта санатори [illegible] профилакторинууд нээгдэнхэй. [illegible] үнгэрэгшэ жэлдэ 700 мянга [illegible] хүнүүд тэндэ амарһан, ха[illegible] энэ жэл 800 мянга гаран хү[illegible]ые хангахаар хараалагдана.

Профсоюзууд эдир үетэнэй [illegible]алтада, бэеын элүүрые са[illegible] тон ехэ анхарал хандуул[illegible] ... пионерэй лагерьнуудай хэрэглэмжэдэ табигдаа. Тэндэ 5,3 миллион үхибүүд амаралтынгаа сагые үнгэргэхэ юм.

Туршажа үзэхын тула санаториин түхэлтэй пионер лагерьнууд нёдондо эмхидхэгдээ һэн. Тэндэ 10 мянга тухай үхибүүд аргалуулһан аад, харин энэ жэл тэндэ 100 мянга шахуу хүн амарха байха. Санаторинуудта үхибүүд болон багашуулые аргалха гаргаша 1965 онойхиһоо 25 процентээр нэмээ.

1966 ондо 728 мянган хүдэлмэришэд, алба хаагшад тусхай хоол абаха, тиихэдээ табан хубиень миинтээр, саадахииень дунда зэргээр һарын 9 түхэригөөр абаха—бодото сэнгэйнь 30 процентые түлэхэ байна. Тиин врачнуудай заабаряар тиимэ эдеэ хоол бүйлүүлхэ хэрэгтэ 15,5 миллион түхэриг—үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ хоёр дахин ехэ мүнгэн үгтөө.

Тон ехэ мүнгэн—688 миллион түхэриг—нарайлха эхэнэрнүүдые, нялха үхибүүдые тэдхэхэ хэрэгтэ: хээлитэй болоһон һамгадта, мүн нарай үхибүүдые харууһалгада табигдаһан байха юм.

Хадын баялиг ашаглалгын, химиин, нефть олзоборилгын, металлургиин, бүд нэхэлгын болон бусад һалбаринуудта ажал хамгаалгын асуудалнуудые эрдэм-шэнжэлэлгын тусхай арбан институт эрхилхэ байдаг. Тэрээнһээ гадна, ажалай гигиенэ, мэргэжэлһээ уламжалан хүрэдэг үбшэн шэнжэлхэ, аргалха 20 гаран институдууд бии юм. Предприятинууд дээрэ эхэнэрнүүдэй, мүн багашуулай ажал сахин хамгаалха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдадаг, тусхай хууляар гуримшуулагдадаг байха юм.

Ажалшадай бэеын элүүр энхые бэхижүүлхэ, тэдэнэй ажаллаха боломжые, амаралтые һайжаруулха гээшэ совет профсоюзуудай үдэр бүриин анхарал оролдолгын хэрэг болоно. Һаяхан ВЦСПС-эй Президиумээр баталагдаһан, 1966 оной социальна мүнхэлэлгын бюджедшье баһал энэ һайн һайхан хэрэгтэ зорюулагданхай.

(АПН).

Газар дороһоо халуун аршаанай бурьялан гаража байдаг газарнуудта, Киргизэй һарьдаг үндэр хада ууланудай боорёор олон тоото курорт, санатори, амаралтын байшангууд бодонхой. Гансахан үнгэрэгшэ жэл соо эндэ 50 мянга гаран ажалшад бэеэ аргалуулба, амарба. Зураг дээрэ: «Сэнхир хүхэ Иссыккуль» гэжэ санаторидо амаржа байгшад үбэлдөөшье хүрэдэггүй «Киргизэй далай» дээгүүр тамаржа, сэнгэжэ ябана.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН ★ ТЕЛЕГРАФ ★ РАДИО

АВСТРАЛИ СОВЕТ ТОВАРНУУДЫЕ ХУДАЛДАН АБАНА

КАНБЕРРА, февралиин 10. (ТАСС). Совет товарнуудые орон дотороо худалдаха «Юнигрупп Пти Лимитед» гэжэ шэнэ компани Австралида бии болгогдоо. Совет эд бараа абаха түрүүшын хэлсээн Сиднейдэ баталагдаба.

«Совет продукциин техническэ эрхим һайн шанартай байһандань һэжэг түрэнэгүй»,—гэжэ хэлсээ баталалгын үедэ компаниин вице-президент Р. Дж. Гарднер мэдүүлбэ. «Совет автомобильнууд, телевизорнууд, угаалгын машинанууд, часы, мебель Австралиин дэлгүүр дээрэ гүйсэтэй байханьдамжаггүй» гэбэ.

«Юнигрупп» компани совет экскаваторнуудые, хүдөө ажахын машинануудые, уһан доро далитай суднануудые, «АН-14» самолёдуудые, шаазан хэрэгсэлнүүдые худалдан абахаар хараална.

Энэ хэмжээ ябуулгые Австралида ехэ удха шанартай хэрэг гэжэ эндэхи хэблэл тоолоно. Сиднейгэй «Дейли телеграф» газетэ энэ асуудалда зорюулан бүхэли хуудаһа тунхаглахадаа, «үнгэрэгшэ жэлэй октябрь соо Советскэ Союз Австрали хоёрой хоорондо баталагдаһан худалдаа наймаанай хэлсээнэй үргэлжэлэл болоно» гэбэ.

Англо-Румыниин хэлсээн

ЛОНДОН, февралиин 10. (ТАСС). Румыниин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо А. Бырлэдяну түрүүтэй Румыниин правительственна делегаци албанай хэрэгээр Англи ошоо.

Англиин правительствын гэшүүдтэй, тэрэ тоодо премьер-министр Г. Вильсонтэй, Румыниин правительственна делегациин хэлсээ хэхэ үедэ уласхоорондын байдал тухай, Англи, Румыниин хоорондохи харилсаае саашадань хүгжөөхэ арга боломжо тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Үсэгэлдэр хэлсээнэй дүүрэхэдэ тунхаглагдаһан коммюнике дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: хоёр ороной хоорондын худалдаа наймаа улам үргэдхэхэ арга боломжо хангаха тухай хэлсэгдээ.

Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Стюарт ерэхэ намартаа Румынида харюугай гуримаар айлшалха болоо гэжэ коммюнике дотор соносхогдоо.

Индиин Национальна Конгресс гэжэ партиин съезд

ДЖАЙПУР, февралиин 10. (ТАСС-ай тусхай корр.). Индиин Национальна конгресс гэжэ партиин түрүүлэгшэ Камарадж Индиин хүтэлбэрилхы партиин 70-дахи съездын эхилһэн тухай соносхоод, гурбан үнгэтэй туг мүнөөдэр Джайпурта хиидхээ.

Съездын нээгдэһэн тушаа тобшохоноор үгэ хэлэхэ зуураа, Камарадж иигэжэ тэмдэглэбэ: партимнай экономическа дэбжэлтэ түйлаха, энэлхэг арадай байдал улам һайжаруулха зорилготой оролдолго гаргана.

Үйлэдбэрилгын хэмжээе ехэ болгобол, ороной бүхы баялигуудые хүсэд бүрин ашаглабал, «шэнэ социалис гурим» байгуулха арга боломжо Индидэ олгохо байна гэжэ онсолон тэмдэглэбэ.

3,5 миллион хүн үзэг бэшэг мэдэхэгүй

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 10. (ТАСС). 3,5 миллион үлүүтэй американецууд үзэг бэшэг огто мэдэхэгүй байһаар. 19,5 миллион американецууд лэ хүсэд бэшэ дунда һургуулитай. Иимэ тоо, мэдээнүүд мүнөөдэр «Вашингтон пост» газетэдэ тунхаглагдаа.

«Манай ороной хүн зон эрдэмээр һайн юм гэжэ үниинһөө хойшо тоолодог һэмди. Теэд, үнэндөө тиимэ бэшэ байшоо».– гэжэ элүүрые сахилгын, гэгээрэлэй министерствын түлөөлэгшэ Рой Миннис мэдүүлбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вьетнамай Арадай армиин зенитнэ үхэр буунуудай нэгэ подразделениинхид дайсанай самолёдые хараадаа абажа байна.

ВИА—АПН-эй фото.

ПАРТИЗАНУУДАЙ ДАЙШАЛХЫ АМЖАЛТА

ХАНОЙ, февралиин 10. (ТАСС). Хуягта машинануудаар, артиллереэр нэмэжэ зэбсэглэгдэһэн 6 батальон мүрдэлгэшэд нютагай зоной рисые хуряан абаха, залуушуулые хархис армида хүсөөр татаха һэдэлгэ гаргаа. Теэд партизануудай амжалтатайгаар добтолһонһоо шалтагаалан, тэдэ һэдэлгэнүүдынь таһалдаба. Эндэ болоһон байлдаануудай үедэ дайсанай 200 гаран солдат алуулһан, шархатуулһан байна.

АЛУУРШАДТА ТУҺАЛНА

ТОКИО, февралиин 10. (ТАСС). Японой правительство Сайгоной хархисуудта 72 миллион иенэй хэмжээтэй туһаламжа үзүүлхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаа. Һаяхан Японоор ябаһан США-гай вице-президент Хэмфри иимэ эрилтэ табиһан байна.

Хэблэлэй мэдээсэлнүүдһээ харахада, Японой правительство 1966 онойнгоо бюджедһээ Урда Вьетнам худар медицинскэ мисси эльгээлгэдэ зорюулан, 200 миллион иен нэмэжэ гаргашалхаар түсэблэнэ.

Сенатор ЯНГ: Европынхид бидэндэ дурагүй

ВАШИНГТОН, февралиин 10. (ТАСС). 21 жэлэй турша соо байһан американска зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зарим хубиие Баруун Европоһоо бусаахыень сенатор-демократ С. Янг Джонсоной правительствые уряалба. Манай солдадууд, офицернүүдэй адагынь 75 процентые Баруун Германиһаа, Испаниһаа, Франциһаа гаргахаар болоо бэшэ аалди? Иимэ юумэ үни хэхэ зэргэтэй байгаабди»—гэжэ сенатор мэдүүлбэ. С. Янг өөрынгөө эрилтые тайлбарилан иимэ баримтануудые дурдана: нэгэдэхеэр, Баруун Европодо байдаг американска 340 мянган солдат ба офицернүүд США-да ехэ гарза ушаруулна, хоёрдохёор, американска сэрэгэйхидэй ба Баруун Европын оронуудтахи хүн зоной хоорондын «харилсаан тон муу болохо». Сенатор эдэ хэлэһэн үгэнүүдэй баримта болгон, ФРГ-дэ байдаг американска подполковнигой бэшэгые дурдаба. Тэрээн доторнь иигэжэ бэшэгдэнхэй: Баруун Германиин немецүүд бидэндэ дурагүй, бидэнэй эндэ байхые хүсэдэггүйнь намда элитэ.

ДЕМОНСТРАЦИНУУД БОЛОНО

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 10. (ТАСС). Америкэдэ эсэргүү ехэ митингнүүд Доминиканска Республикын ниислэл Санто-Доминго хотодо үгэсэлдэр болоо. Уржадэрэй демонстрациие полициин намнаһан, буудаһан, тиихэдээ табан хүниие алаһан, 43 хүниие шархатуулһанһаань шалтагаалан, иимэ демонстрацинууд болоо. Эдэнэр Доминиканска Республикын газар дээрэһээ американска сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ табиһан, Вьетнамда эсэргүү США-гай үүдхэһэн хорото хархис дайе буруушааһан байгаа.

Хорото үгэсэлгэ

ВАШИНГТОН, февралиин 10. ТАСС-ай корр. В. Вашедченко, В. Петрусенко гэгшэд иигэжэ дамжуулба: США-гай правительствын Сайгоной хархис засагаархидай хоорондо Гонолулада хэгдэһэн хорото үгэсэлгэ Зүүн-Урда Азидахи дайе улам һүжэрөөхэ шэнэ аюул тохёолдуулна. США «илалта түйлатараа» дайлалдаха гэжэ президент Джонсон анха түрүүшынхеэ засагай үмэнэһөө мэдүүлбэ. Гонолулаһаа бусаһан дары Лос-Анжелосто үгэ хэлэхэ зуураа, энэ дайнда илалта түйлаха хүрэтэрөө тулалдаха байхабди гэжэ Джонсон мэдүүлээ.

Джонсониие Гонолулада үдэшэжэ ошолсоһон американска корреспондентнүүд иигэжэ бэшэнэ: сэрэгэй талаар хизаарлалтагүй туһаламжа үзүүлхэбди гэжэ Сайгоной удамаршадые США найдуулба.

Президент Джонсон Гонолулада тодорхойлогдоһон «экономическа ба социальна программануудые» байра дээрэнь тааруулан бэелүүлхын тула энэ дары Урда Вьетнам ошохыень вице-президент Хэмфридэ даалгаа. Онсо даалгабаринуудые дүүргэдэг элшэн түлөөлэгшэ Гарриман, национальна аюулгүйн хэрэгүүдээр президентын тусхай туһалагша Банди, президентын өөрынь Валенти, США-гай информационно агентствын директор Маркс гэгшэд мүн лэ Хэмфритэй хамта Сайгон ошолсоо.

Хэмфри Урда Вьетнамда адагынь хоёр хоногто байгаад, Австрали, Малайзи, Тайлан, Инди ба Японоор ябаха юм ха. Тиихэдээ Урда Вьетнам худар сэрэгүүд, буу зэбсэг, гү, али ондоошье туһаламжа эдэ оронуудаар эльгээлгэхые оролдохо байха. Австрали ба Таиланд Урда Вьетнамдахи дайнда оролсонхой, үшөө нэмэлтэ хүсэ ба туһаламжа эльгээхэ эрилтэ эдэнэй урда табиханьэлитэ.

Хэмфри Сайгон ерээ

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 10. (ТАСС). США-гай вице-президент Г. Хэмфри мүнөөдэр Сайгон ерээ гэжэ ЮПИ агентствын корреспондент Сайгонһоо мэдээсэбэ. Эндэхи хархис засагай хэдэн мянган солдадууд, полициин сагдаанар Хэмфриин бууһан аэропортые хүреэлэн харууһалба.

Англиин общинануудай палатада

ЛОНДОН, февралиин 10. (ТАСС). Премьер-министр Вильсон «Вьетнамай Демократическа Республикые дахинаа бомбодожо эхилхэдэнь США-е Англи «дэмжэхэ уялгатай байгаа» гэжэ общинануудай палата дээрэ мэдүүлбэ.

Зүүн-Урда Азидахи байдал тухай асуудалаар үгэ хэлэлгэдэ хабаадахадаа, ДРВ-е дахинаа бомбодожо эхилхэдэнь дэмжэһэн Англиин МИД-эй тусхай мэдүүлгэ гадаадын хэрэгүүдэй министр Стюартын тунхаглаһые премьер Вильсон зүбтүүлхэ гэжэ оролдоо. Зүүнэй тала баридаг лейбористнуудай дундаһаа буруушаалгын үгэнүүдэй хэлэгдэһээр байтар, Вильсон иигэжэ мэдүүлбэ.

Бельгиин правительство тушаалһаа буухаар шиидэз

БРЮССЕЛЬ, февралиин 10. (ТАСС). Бельгиин правительство тушаалһаа бууха шиидхэбэри мүнөөдэр абаа. Премьер-министр П. Армель энээн тухай пресс-конференци дээрэ соносхоо. Тушаалһаа бууха тухай мэдүүлгэ үтлөөдэр Бельгиин король Бодуэн I гэдэгтэ барюулагдаха ха юм.

Армениин правительство тушаалһаа бууха тухай мэдүүлгэ февралиин 4-дэ бариһан байгаа. Теэд король энэ мэдүүлгыень тиихэдэ буруушааһан юм.

ДАЛДАЛЖА БОЛОЛТОЙ ААЛ?

Ильф Петров хоёрой бэшэһэн Остап Бендер гэдэг хүйхэр шолмые уншагшад хэзээдэшье мартахагүй бэзэ. «Агууехэ һэдхүүлэгшэ» өөрынгөө тэрэ үедэ һайсахан шурантадаг байгаашье һаа, гашуудалта үйлэһөө зайсажа шадангүй, нүгөөлэ нюдөөрөө хараа гээшэ һэн.

Зүгөөр тиимэрхүү этэгээдүүдэй бүхэ голтой, зүһэ үнгөө тойронхи байдалда тааруугаар хубилгажа, амидарха шадалтайе үшөө тиихэдэ В. Маяковский тэмдэглэһэн байха.

Мүнөө үедэ тэдэ этэгээдүүдэй нэгэн, эндэ дурсатдагша Остап Бендерэй эгээл «үреэһэн бөөрэнь» өөрынгөө шадал соохоно хүдхаляа хуймаа татажа, зайгуулжа ябана ха. Суута «абгынгаа» алдар тухандa энэнэй хүрэхэнь үшөөл хэлсээтэй бэзэ даа, гэбэшье шулһэниинь яһалашье бии гээшэ ха гэжэ һанамаар.

Энэ хүнэй зан абари, хэлэг ажалынь һонирхожо, тэрээнтэй танилсаха баатай болоһон ушарнай гэхэдэ, һаяхан тиимэ жэгтэйхэн удхатай саарһан манда ерэжэ, энэ хөөрэлдөөнэй һабагша татаба. Тэндэ иигэжэ бэшээтэй:

Мэдүүлгэ. Улаан-Үдын автоһургуулиин 20-дохи группын курсантка К-һаа. Лесто М. М. январиин 6-да гэртэмни ошожо үдэрэй элеэ бария гэжэ уряад һалабатүй. Арсахаяа аягүйрхөөд ошолдобоб. Эдеэлхээ һуухадаа архи уухыемни идхаба. Тиитэхэ үедөө «би ГАИ-тай хэлсэхэб, юундэб гэхэдэ ши үшөө 18 гүйсөөгүйш. Ши минии боло, хоюулан нүхэсэе» гэжэ байгаад намайе хэды дахин тэбэрибэ, озохоёо оролдоо. Бэеһээ холо болгохые оролдооб. Теэд тэрэ намда халдаад һалаагүй. Бүхы хүсөөрөө тэрэнииe арайхан болюулаад, һургуулидаа яарабаб. Намһаа үрын гарахагүйе тэрэ тухайлхадаа газаашаа мүн түхеэржэ захалаа һэн. Энэ мэдүүлгыемни анхаржа, таарамжатай хэмжээ абахыетнай гүйнаб».

Хэн гээшэб энэ Лесто гэдэг? Автоһургуули хонходожо элирүүлбэбди. Лесто Михаил Мартынович Улаан-Үдын автоһургуулиин директорэй һуралсалай талаар орлогшо. Дээдэ һургуулитай. Инженер-электромеханик мэргэжэлтэй. 1924 ондо түрөө.

Түрүүшын харасада юрын хүн, хүмүүжүүлэгшын хүндэтэ түшаалда хүдэлдэг. Эрдэмтэйшье, яһала наһатайшье болоҗо ябанхай.

Энэ басаганда алишье талаараа эсэгэ мэтэ байха хүн аал, энэ багша (иигэжэ нэрлэлтэй гү?)яажа байгаа гээшэб? Юундэ энэ залуу басаган туһаламжа эрижэ хандабаб? Мэдүүлгэ дээрэһээ яһалал ойлгосотой шэнги. Тиигэбшье эндэ ойлгогдосогүй юумэн дэншье ехэ. Энэ мэдүүлгэһээ дулдыдажа гараһан ойлгогдошогүй юумэнүүдые элирүүлхэ хүнгэн бэшэ хэрэг манда тушаалдаба.

Байра дээрэнь автоһургуулиин байдалтай танилсахадамнай директор Генишиер В. С. «Өөрынгөө гэрһээ бог гаргахагүйе нилээдгүй оролдобо. Тиигээдшье һуралсалай талаар орлогшо Лесто М. М. гэдэг талаар гараһан байжа, тэрээнтэй сэхэ танилсаха арга тиихэдэ олдобогүй. Генишиерһээ Лесто тухай асуухада орлогшоёо «тэнгэридэ хүрэтэр» магтабашье, зарим нэгэ багшанарнай тэрээндэ ехэ дурагүйлхэнэ, иишэ тиишэнь гомдол барина гэжэ тэрэ мэдэрхэ баатай болоно. Багшанар тэрээндэ юундэ дурагүйлхэхэ болобоб гэхэдэ «журам шангаар барина бшуу, тиимэһээ заримашуулда энэнь зохид бэшэ» гэжэ Генишиер ехэл дурагүйгөөр тайлбарилна. Директорһээ орлогшо тухайдань һайн мэдэжэ, юун хүн байһыень ойлгохын аргагүй, тэрэ юушьеб нюуһан маяг үзүүлхэ юм. Теэдшье Лесто эндэ хүдэлжэ эхилһээр хоёр һара болоошьегүй. Хүниие һайн танидаг болохын тула тэрээнтэй суг пүүд дабһа эдихэ хэрэгтэй гэлсэдэг шуу. Энээхэн богонихон болзор соо Генишиер орлогшоёо хүсэд һайн мэдээшьегүй байжа болоо аалам гэжэ баһа эндэ хэлэлтэй. Лестын автоһургуулида һарашье хүдэлжэ үрдеэгүй байтар тэрэниие директорэй орлогшоор томилоо ха даа Буряадай автоуправлениин хүтэлбэрилэгшэд һайн таниха байтаа гээшэ гэжэ тэндэ хандабабди.

Автоуправлениин начальник нүхэр Г. И. Ануев өөрөөшье энэ хүн тухай хүсэд һайн мэдэхэгүй аад, автоһургуулида багшаар ажалда абаад, удангүй директорэй орлогшо болгожо, үнгэрэгшэ жэлэй декабриин 28-най үдэр захиралта гаргаһан байба.

«Автоһургуулиһаа ороһон мэдүүлгэ тухай кадрнуудай таһагай инспектортэй хамта һургуулидань ошожо, Лестотэй өөртэйнь дуутаралсабаб. Лесто үгээ үгөө. Хойшодоо багшанартаяа үгээ ойлголсохоб, өөрынгөө ажабайдал хубилгахаб, тэрэ басагантайгаа гэрлэхэб, гэжэ найдуулаа» гээд нүхэр Ануев хөөрэнэ.

Лесто ажабайдалаа үндэһөөрнь хубилгахань ха юм даа. Тиигээд гэмээ мэдэрһэн, үгээ үгэһэн хүниие мүрдөөд мүшхөөд яахамнайб гэһэн бодол ороошье һэн.

«Хари, хари тиимэл байха ёһотойл һэн» гэжэ эндэ Улаан-Үдын лесотехникумэй багшанар хүйтөөр энеэбхилэлдэхэ бэзэ: «Лесто үгээ үгөө гэлсэнэ. Тиигэнгүй яахань һэм. Лестын шахаа тангариг мэдэхэбди даа һайн. Дуулаа һэмди яһалал». Тэдэнтэй хамта автоһургуулиин зарим багшанар үбшэнтэйшэгөөр миһэрэлдэхые баһал оролдохо бэзэ.

Теэд тииһээ тиитэрээ хэн хүн юм энэмнай? «Агууехэ һэдхүүлэгшэ» Остап Бендер эндэ баһа юуштэ юм? Яраад дааранхаар, Лестотэй лаамгайханаар танилсажа, гашууншье һаань, мүнөөхи пүүд дабһа тэрээнтэй хамта һайсахан амталжа үзэхын арга хэхэл болоо ха юм даа.

Лесто нёдондо жэлдэ Улаан-Үдын лесотехническэ техникумдэ багшалаа. Тэндэһээ автоуправлениин гүйлтаар һаяхан эльгээгдэһэн саарһантай хамта танилсая.

«Лесто М. М. Улан-Үдын лесотехникумдэ 1964 оной сентябрь һараһаа хүдэлжэ эхилээ» гээд тэрэ захална. Саашадаа сошомоор юумэнүүд тэрээн тухай хэлэгдэнхэй.

«7 май. һуралсалай ба хүмүүжүүлгын ажал хүдэлмэридэ хайша хэрэг хандажа, муудуулһан дээрэһээнь М. М. Лестые электрокабинедэй эрхилэгшэһээ, классай хүтэлбэрилэгшын уялгаһаа сүлөөлхэ.

20 май. һурагшадые доромжолһондонь, техникумэй зарим басагад һурагшадта инаг дуранай нүхэсэл, уулзалгануудые дурадхаһанайнь түлөө шанга һануулта Лестодэ хэхэ».

Тэрэнэй һайн талыень дурдаһан үгэ эндэ нэгэншье үгы. «Муу хүмүүжүүлгэһээ шалтагаалагдажа, Лестын хүтэлбэрилһэн 422 группын хэдэн һурагшад уголовно хэрэгтэ хабаадуулагдаа.

Техникумэй багшанарта элдэб доромжолһон нэрэ Лесто гаргадаг зантай байһан.

Мүнгэндэ шунахай хомхой, хэдэр муу зантай хүн. Лестын техникумдэ үгы болоһоор, коллективэймнай дунда үлүү үгэ, муу юумэн ходорон үгы болоо, һуралсалай, хүмүүжүүлгын ажал хэрэгнай һайжараа».

Лестын муу ааша тухай гомдолнуудай ороходо лесотехническэ техникумһээ энэ саарһан асаруулагдаа. Автоуправлениин хүтэлбэрилэгшэд Лестые нюдэ балай дээшэнь лэбжүүлжэрхёод, муу абяанай дуулдахалаар «Оройдоо үгы байнхаар, үнгэрһэн хойноншье һаань» гэһэн шэнги урдахи хүдэлһэн газарһаань энэ саарһа асараад, гайхашаа баража байнал бшуу.

Лесотехникумэй директоршье иимэ муухай ааша гаргахыень хаража байгаад, «манһаал саагуур, наранһаал наагуур» гэһэн бодолтой юм гү, ямар юм энэ хүниие өөрынь «һайн дуранай» хүсэлөөр ажалһаа сүлөөлһэниинь мүншье гайхалтай. Тэрэнэй тэрэ бэшэжэ үгэһэн саарһанай ёһоор, мүн өөһэдынышье хэлэһээр Лестые хүмүүжүүлгын ажал тээшэ алхамшье хүүлхээр бэшэл.

Ямар хүн байһыень мүнөө һайн мэдэжэ байгаад, автоуправлениин хүтэлбэрилэгшэд юундэ эрид шанга хэмжээ абанагүйб? Автоһургуулиин директор В. С. Генишиер юундэ энэ хүниие шадаха зэргээрээ далдалхаяа оролдожо, али болохоор үмөөрнэб?

Эндэ өөрынгөө гэрһээ «бог шоройе» гаргахаяа хэн хэниинишье түбэгшөөнэд гээшэ бэзэ гэжэ һанагдана.

Лесотехническэ техникумэйхид шадахыса энэ «богоо» дараа, нюугаа. Тиигээд мүнөө автоуправлени, автоһургууляархин баһал тиигэжэ байна бшуу.

Лестын ажалай дэбтэр гартаа барижа һуугаад, нэгэ газарта оройдоошье үни хүдэлдэггүй, үнгэржэ ерэхэдээ ганса жэлэй туршада турбан ондоо газар һэлгэдэг байһыень тэдэнэр мэдэнгүй байгаагүй ёһотой.

һаяхан Лестотэй өөртэйнь уулзабабди. Тэрээнтэй хөөрэлдэхэдэ автоһургуулиин һуралсалай ба хүмүүжүүлгын ажал һайжаруулхын түлөө гансал тэрэнэй оролдожо, урда тээнь һулараһан журамыень һэргээжэ байһан шэнгеэр бэеэ харуулхые оролдохо юм. Суг хүдэлжэ байһан зарим багшанараа баһал муушалжа, бэеэ дээгүүр абадаг зан харуулна.

Мүнөө мэдүүлгэ болон лесотехническэ техникумэй тэрээн тухай хэлэһэн үгэ тухай хөөрэлдэхэдэ булта тэдэнэр буруу тээшэнь ойлгоод, минии үнэнтэ байдалыемни хазагайгаар харуулна гэжэ хэлэхэдээ бүхы зүрхэнһөө дураа тутаһан маяг үзүүлнэ аабы гэхэдэ, бэеэ сагааруулхые оролдожо, энэ тэрээндэ элдэб гэм тохоно.

Эдэ бүгэдые согсолон, Лестын ажабайдалыень алишье талаһаа сэгнэн хаража үзэхэдэ, хүнүүдэй сагаан сэдьхэлые хэрэглэн, дайдын уужам хадал зайжа ябадаг хүн байна. Иимэшүүл эндэ тэндэ ажалда ороод лэ, үнэнтэ шарайгаа элирхэ болоходо хүдэлмэриингөө газар һэлгэжэ байдаг зантай.

Манай коммунис ёһо заншалда харша ябадалтай, һарюу үзэлтэй хүнүүд залуу үетэниие хүмүүжүүлэлгын гуламтануудай ажал хэрэгтэ дүтэшье табигдаха ёһогүй. Тиимэ газарта манай үе сагай арюун сэдьхэл, гэрэлтэ бодол бадаруулһан урагшаа эрмэлзэһэн һанаатан хүдэлхэ зэргэтэй.

Гэртээ бог шоройн бии болоһондо эшэжэ, даража һууһанай хэрэг бии аал?

М. БАТОИН,
манай тусхай корр.

ТАЛЫН ДУУШАН

(Уфаһаа ерэһэн бэшэг)

Буряадай оперо, баледэй театрай дуушан, СССР-эй арадай артист Лхасаран Линховоин Башкирай гүрэнэй оперно театрай сценэ дээрэ дуу дуулаба. Тиихэдээ Мельнигэй («Русалка»), Базилиогой («Севильский цирюльник») партиие дуулаа.

Дуушаниие домоглон дурдангүй үнгэрхын аргагүй. Сценэ дээрэ гарахадаа аялга дуунайнь абяанай культура, үтынь культура, дарую түбшэн зан—эдэ бүгэдэнь һайшаалтай. Лхасаран Линховоин шадамар вокалист байхаһаа гадна, бүдүүн хоолойтой, бэрхэ артист байһанаа башкир арадта гайхуулаа. Тэрэнь артистын Мельнигэй парти дуулахадань элеэр харагдаһан байна.

Буряадай артист Башкирай театрай сценэ дээрэ дуулажа, эндэхи арад зониие һонирхуулаа.

Г. ВАЛИУЛЛИН,
СССР-эй журналистнарай холбооной гэшүүн.

һонирхолтой ушар

ХОЁР ҺАРА СОО ХООҺОН

Уншагшад дуулаашьегүй байжа болоо, үнгэрһэн зун үзэгдэһэн нэгэ ушар тухай хөөрэхэмни.

«Улаан Аха» колхозой үбһэшэдэй Булаг гэжэ газарта ерээд, отоглохоёо байхадань, эндэхи малай буусын хотон сооһоо үжэһэн пэсын үнэр гутаба. Ошон гэһээ, хотон соо яһан туранхай болошоһон нэгэ томо сар, буруу хоёр хаалтатай, хажуудань хээлитэй ябаһан гунжан үнеэн үхэшөөд, үжэжэ хэбтээ.

һураглахада, эдэ малай эзэдынь хоёр һара шахуу бэдэрэлгэ хээд, малаа олоогүй байба. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад ээрүү ябаһан малтай ушархадаа, тэрэ хотон соо хаажархиһан байгаа. Теэд эды олон хоног соо хаалгатай байһан малай хоёрынь яажа амиды байгаа гээшэб! Гайхалтай. Уһа ууҗа шадаагүй, гансал хотон соохи шэбхэ ехээр эдиһэн байна.

Тэрэ хаалгатай байһан сар буруу хоёр хэды тураһаншье һаа, амиды үлөө. Үнгэрһэн намартаа бэлшээридэ ябажа, хүсэ шадал һайнтай болонхой.

Ахын аймаг.

В. ГАЛСАНОВ.

ХУБИТАЯА ОРУУЛНА

Мария Фокина бүри 16 наһатайһаа эхилжэ, парикмахерай мэргэжэлдэ һуралсаа һэн. Парикмахер болоһоорнь хорин жэл гүйсэхэнь. Мүнөө тэрэ Яруунын хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадта хүдэлнэ.

Тиихэдээ бокс, полько гэхэшэлэнгээр үһэ хиргаха гү, али үһэ яажа буржылгаха мэргэжэлдэ анха түрүүн һургаһан багшаяа—нүхэр М. В. Аксеновае мүнөө хүрэтэр магтан дурдадаг юм. Өөрөө эрхим һайнаар хүдэлдэг. Туһалагшадаа—Валя Куликова, Таня Минеева гэгшэдые ходо һургажа байдаг.

Нүхэр Фокинагай нэрэ аймагай хүндэлэлэй самбарта хирэ-хирэ болоод лэ гарадаг. Өөрөө Нарһатын сельсоведэй депутадаар хэдэн дахин һунгагдаа.

Мүнөө тэрэ партийна съезд болотор олзоборилгын талаар түсэбөө 110 процент дүүргэхэб гэһэн уялга абаад, амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Хүн зондоо ехэ аша туһа хүргэхын хойноһоо тэрэ оролдоно хаям.

В. БАЙБОРОДИН.

ХЭНИИНЬ АЙМХАЙБ, ХЭНИИНЬ ЗОРИГТОЙБ?

Хужарай найман жэлэй һургуулида зургаадахи «а» класс-һаань суутай класс үгы бэлэй. һуралсахадаа—эгээл бэрхэшүүлынь, ажаллахадаа — шадамарнуудынь, дуулахадаа—бэлигтэйшүүлынь, харайхадаа—хурдашуулынь энэ класста сугларшанхай гэхээр. Нэгээр хэлэхэдэ, зургаадахи классайхид алишье талаараа адли тэгшэ бэрхэнүүд юм гэжэ эндэхи һургуулиин һурагша бүхэндэ мэдээжэ һэн. Үшөө тиихэдэ, зургаадахи классайхидай нэгэ айлай үхибүүд мэтэ эбтэй эетэйень бэшэ классайхидынь һайн мэдэжэ байдаг. Зургаадахи классайхид номоо үзэхэдөөшье, наадахадаашье, кино-до ошохододоошье—ходол суг-таа һэн. Энэ классай хэн нэгэниень гасаалаад туршал даа—бүхы классайнь урда хаюю бариха баатай болохош.

Нэгэтэ үглөөгүүр зургаадахи «а» классай һурагша Володя Гомбоев тухай хүлеэгдээгүй, үзэгдөө дуулдаагүй куумэн дуулдаба. Энэ үдэр зургаадахи «а» классайхид бараандаа дуугай, уруу дуруу ябаба.

— Саг үргэлжэ магтуулжа һурашоод, харин мүнөө хараалгаха болоод байхадаа ямар байнабши?—гэжэ зургаадахи «б» классай һурагша Дамдин Цыренов Володя Гомбоевые ёгтолно.

— Нэрээ хухарачхаар, яһаа хухарбал дээрэ» бэшэ аал?—гэжэ Гарма Жалсанов Дамдин нүхэрэйнгөө хэлэхэ гэһые хэлэжэрхибэ.

Володя Гомбоев, мүн тэрэнэй нүхэд юуншье гэжэ харюусабагүй.

Зургаадахи хоёр классуудай хамтын суглаан болобо. Зургаадахи «Б» классай староста Гарма Жалсановта түрүүшын үгэ үгтэбэ. Гарма Володя Гомбоев тээшэ сэхэ харан, хөөрэжэ оробо:

— Үсэгэлдэр зургаадахи «а» классай һурагша Владимир Гомбоев манай классай эрхим һурагша Баярта Зоригтуевые доромжолхоһоо гадна, үргэ руунь шаажа, газарта унагааһан байна. Һургуулиингаа омгорхол болоһон зургаадахи «а» классай һайн һайхан нэрэ гутааһан Владимир Гомбоевой һэнгэргүй, муухай ябадалые бидэнэр шангаар шүүмжэлээд, өөһэд өөһэдтөө тусхай шиидхэбэри хэхэ ёһотойбди,—гэжэ хэлээд, Гарма Жалсанов зургаадахи «а» классай һурагшад тойруулан хараба.

— Ямар шалтагаан дээрэһээ тэрэ Баярыетнай манай Володя хэһээгээб гэжэ юундэ хэлэнэгүйбибди?—гэһэн асуудал Гарма Жалсановта баруун хажуугаар һууһан зургаадахи «а» классайхид табиба.—Юун дээрэһээ гэжэ гү?—гээд Гарма Жалсанов хэлэхэ үгөө олоҗо ядан, баруун гарайнгаа хургануудые мушхажа оробо. Тиигээд Володя тээшэ гэтэн: «аймхай» гэжэ ганса үгын түлөө сохёо»—гэжэ хэлэжэрхибэ.

Саг зуура абяа шэмээгүй болошобод.

Зургаадахи «а» классай отрядай соведэй түрүүлэгшэ Света Будаева урда гаража, үгэ хэлэбэ:

Дүрбэн һарын саада тээ, үдэшэлэн Баярта Зоригтуев (Баярта Володя хоёр хүршэнэр гэжэ мэдэнэ ха юмта даа) Володя Гомбоевто дэмырһэн мэтэ галзуу юумэн орожо ерээд, «Володя, намайешни урда сэлеэнэй тарган Морхой гомодхоогоо. Хоюулан ошожо, тэрэнииешни һайтар һургажархия!»,—гэжэ амияа абажа ядан байжа хэлээ һэн. Володя боксын секцидэ ошожо эхилһээр үниндэ гэжэ Баярта һайн мэдэжэ байгаа. Тиихэдэ Володя «ошохогүйб» гэжэ Баярта харюусаа һэн. «Аймхай!» гэжэ Володиие хараагаад, Баярта гаража ошоо бэлэй...

— Гомбоев Баяртын урда гэмтэй байһанаа мэдэрнэ гүш?—гэжэ зургаадахи «б» классай эгээл бага, эгээл олон үгэтэй, тогтуурнгүй түргэн зантай Эмма Бадмаева шогтойгоор энеэбхилээд абаба.

Володя Гомбоев суглаанай урда гараба.—Би, эндэ зэмэтэй байһанаа дууһан мэдэрнэб. Классайнгаа нэрэ гутааһанайм түлөө, нүхэдни, намайе таанар хэһээхэ ёһотойт — гэжэ шад улаан шарайтай болошоһон Володя Гомбоев хэлээд, дуугай болошобо.

Зургаадахи «а», «б» классудай хамтын суглаан саашадаа ёһотойл нүхэр ёһоной сүүд шэнги болошоо һэн.

«Зургаадахи «б» классай һурагша Баярта Зоригтуевые Володя Гомбоев сохиһонойнгоо түлөө хэһээгдэхэ ёһотой гэһэн шиидхэбэриһээ нэгэтэшье холодоногүй. Зургаадахи «а» классайхид Володя Гомбоев зэмэтэй гэжэ тоолобо. Зүгөөр... Володитой нэгэ класста суутаа һурагдаг Дарима үгэ хэлэхээр зүбшөөл суглаанһаа гүйба. Суглаанда һуугаашад Даримын гүйлтые дүүргэбэ.

— Нүхэдүүд!—гээд Дарима зургаадахи «б» классайхидай һууһан тала руу эрьежэ хараба.

Хүнүүд аалин.

— Нүхэдүүд!—гээд, Дарима баһа дахинаа дуугай болошобо.

Дарима хэлэхэ үгөө олоҗо ядан байна. «Володя, һайн лэ хамгаалагшые олоо байгаашш даа»—гэжэ һанахадаа зургаадахи «б»-гэй Баярта Зоригтуев баяртайгаар энеэбхилээд абаба.

— Нүхэдүүд!— гээд Дарима баһа дахинаа дуугай болошобо.

Зургаадахи «б»-гэй үхибүүдэй дунда шаг шууяан гаража эхилбэ.

— Нүхэдүүд!—гээд Дарима баһал дуугай болошобо. Зургаадахи «б» классай староста Гарма Жалсанов саашадаа тэсэжэ шадахаа болин, һууриһаа бодожо, хашхархы тооной иигэжэ хэлэбэ:

— Хэлэхэ юм һаа, хэлыш гэз! Нэгэ үгээ мянга дахин дабтахыешни хүлеэхэ аргамнай үгы.

— Хэшээлдээ бэлдэхэ ёһотойбди!

— Һ-нэн! Нүхэдүүд, нүхэдүүд!

— Али амандаа уһа балгаа гүш?

— Гомбоевтнай зэмэтэйл ёһоороо зэмэтэй!

— Тиимэ, тиимэ!—гэжэ байжа зургаадахи «б» классай һурагшад шаг шууяа табиша.

— Зай, нүхэр, танай хүсэлые бэелүүлһүү.—гэжэ Дарима Соктоева сад мүнгэн хонгёо хоолойгоор бултанда хандан хэлэбэ.

Зургаадахи «б» классай һурагшад абяа анирлгүй болоод, «юу хэлэгшэ ааб?» гэһэншүүгээр анхаралтайгаар Даримын урдаһаа адаглан һуубад.

Дарима тэдээн тээшэ эрьежэ харан, үгээ саашань үргэлжэлүүлбэ:

— Би таанадта «нүхэдүүд» гэһэн һайн һайхан удхатай үгэ хэдыхэн минутын хугасаа соо дүрбэ дахин дабтан хэлэхэдэм, тэсэнгүй, шуужа-шаажа эхилбэт. Харин танай Баярта Зоригтуев... һ-нэм! Зоригтуев манай Володя Гомбоевые дүрбэ һарын турша үдэр бүхэндэ, уулзаһан лэ газартаа, гансаараашье гү, али олон зон соошье ябахадань, «аймхай! аймхай!» гэжэ муу муухай үгөөр наададаг байгаа бшуу. Зүгөөр, манай Гомбоевой хэды «аймхайе», танай Баярта Зоригтуевай хэды «зоригтойе» бидэ, мүн таанаршье һайн мэдэжэ байнабди,—гээд Дарима һууридаа ошожо һуушаба.

Зургаадахи «б» классайхид юушье дуугарбагүй. Харин шад улаан болоһон Баяртын Зоригтуевынь нюураа хэхэ газараа олоҗо ядан һууһаа һэн.

М. САМБУЕВ.

ТЕАТР

ШЭНЭ БАЛЕТ ТАБИГДАБА

Ленинскэ шангай лауреат Сергей Прокофьевой «Каменный цветок» гэжэ балет һаяхан табигдажа, олониитые баясуулһан ааб даа. Тэрэ баледые А. Луначарскиин нэрэмжэтэ гүрэнэй театральна искусствын институтда һуража ябаһан, Буряадай АССР-эй габьяата артист Валерий Хараев бэлэдхэжэ табиһан юм. Энэнь залуу артистын дипломно хүдэлмэринь байһан.

Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо, баледэй театрай коллектив үшөө нэгэ шэнэ балет бэлэдхэжэ, олониитые баясуулба. Манай театрай дуушан: мүнөө дээрэ дурсагдаһан институтда һуралсажа ябаһан Алла Батубаева түрэл нютагаа бусажа ерэхэдээ, дипломно хүдэлмэреэ хамгаалангаа, композитор Ариф Меликовэй «Инаг дуран тухай домог» гэһэн балет бэлэдхэжэ, Улаан-Үдын ажалшадта харуулба гээшэ. Энэ балет уржадар харуулагдаа.

— Мүнөө үеын хореографиин гайхамшагта амжалтые харуулжа шадаһан түс балет, ирагуу гоё хүгжэм, театральна хүгжэлтөөрөө ёһотойл инаг дуранай поэмэ болоно,—гэжэ Алла Батубаева омогорхоно.

— Театрай артистнууд танай бэлэдхэһэн баледтэ хэр һайнаар рольнуудаа гүйсэдхөөб?

— Минии һайн танил болоһон нүхэд ямаршье оперо, баледтэ наадахадаа, хододоо хамаг шадабари, мэргэжэлээ элсүүлдэг байһан. Мүнөөшье, шэнэ баледэй рольнуудта хабаадалсаһан артистнууд иимэ сэгнэлтэдэ хүртэхэ байна.

— Баледэй рольнуудые гүйсэдхэһэн артистнууд сооһоо хэдые тэмдэглэхэ байнат?

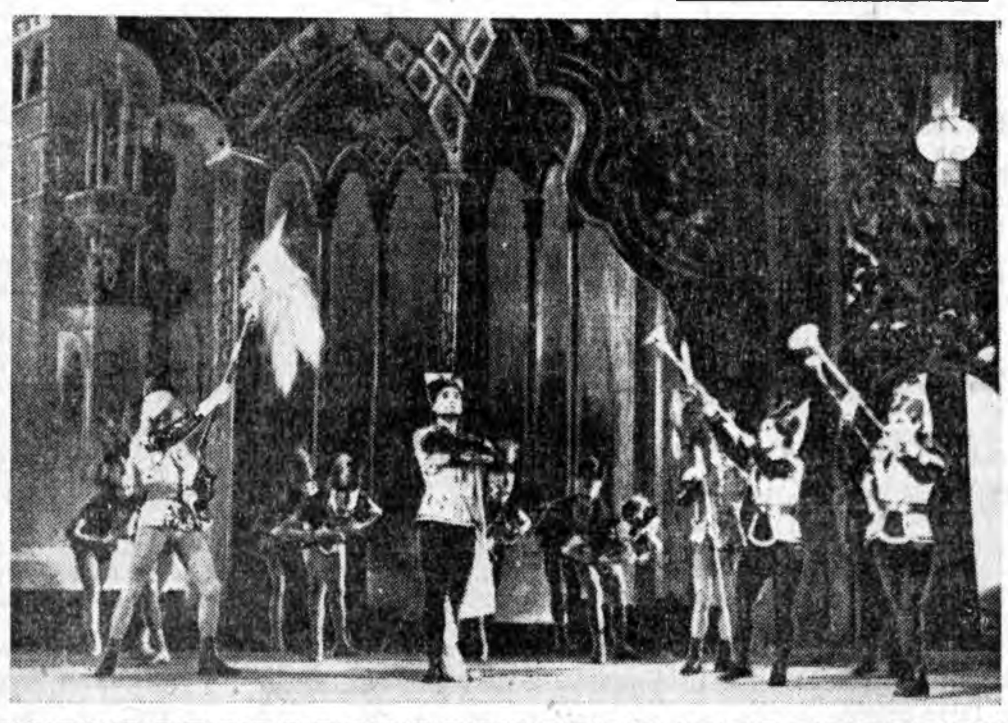
— Нэн түрүүлэн, СССР-эй арадай артистка Лариса Сахьяновые тэмдэглэлтэй. Лариса Петровна шэнэ энэ баледтэ хатан хаан Мехменэ Бану гэгшын рольдо наадахадаа, нугархай зохидоор, гүйсэдхэжэ шадаа. Мүн РСФСР-эй арадай артист Петр Абашеев (Ферхад), Лариса Качурина (Ширин), Вакалин Васильев (визирь) болон бусад харагшадай зүгһөө яһала һайшаагдаа, магтуулаа.

Богони сагай хугасаа соо баледэй хүшэр хүндэ хүгжэм бэлэдхэжэ шадаһан дирижер Михаил Балдаев олоной зүгһөө һайшаагдаа. Түс баледэй декораци шадамар бэрхээр бэлэдхэжэ шадаһан Буряадай АССР-эй арадай артист Мария Шестакова театрта суглараашадай зүгһөө альга ташалгаар угтагдаһан байна.

Иигэжэ шэнэ балет манай театрай репертуарта абтаба.

Н. МАТОРИН,
Буряадай АССР-эй арадай артист.

Зураг дээрэ: СССР-эй арадай артист Л. П. Сахьянова, РСФСР-эй арадай артист П. Т. Абашеев хоёр Мехменэ Бану, ферхад гэгшэдэй рольдо наадажа байна. Хоёрдохи зурагтань: «Инаг дуран тухай домог» гэһэн баледэй сценэһээ.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

ТААБАРИИМНАЙ ТАЙЛБАРИ

Февралиин 6-най газетэдэмнай таабаринууд хэблэгдээ һэн. Тэдэнэймнай тайлбаринууд:

1. Үбдэһэн шүдэеэ гараараа абаа.
2. Эмээлэй улам, мориной шүдэр.
3. Арһанай эрьюулгэ.
4. Самовар.
5. Тараг.
6. Шандаган.
7. Тармуур.
8. Арһанай талхи.
9. Малгайн залаа.
10. Саһан.
11. Оёдолой машина.
12. Тамхи, сай.

Петр ИВАНОВ

«ХАХУУЛИ»

Шог рассказ

Хоёр һара шахуу нүхэртэеэ уулзаагүй ябаһан аад, ажалайнгаа һүүлээр гэртэнь ошобоб. Һамганиинь диван дээрээ тэнижэ хэбтэбэ. Нүхэрни өөрөө телефоной хажууда зогсонхой. Иимэ юумэд намайгаа угтабал даа. «Энэ юун болобо, яаба гээшэб?» гэжэ ехэ гайхабаб. Мэндэшэлбэшьегүйл.

— Баяртай!— гээд, үүдэн тээшэ алхалбаб.

Гэнтэ нүхэрни харайжа ерээд, араһаам тэбэрибэ. Бүри ехээр гайхабаб.

— Болил даа, Дондог!—гэжэ ганирбаб.

— Бадма нүхэрни...

Жаргалмаам хүндөөр үбдэшөөд хэбтэнэ. Яаха хээхэеэш ойлгожо ядашоод байнаб. Туһалыш...

Гүйжэ ошоод телефоноор хонходобоб.

— Алло, түргэн туһаламжа хэрэгтэй болоо. Түргэн ерыт. Юун гэнэт? Адрес гү? Ранжуров үйлсөөр хоёр дабхар шулуун гэр. Хэдытэйб гэжэ гү? Хорин долоотой. Яагааб гэнэт? Яагааб гэжэ, үбдөө. Хүндөөр үбдөө... Хүдэлхөө болёод хэбтэнэ. Түргэлыт... Ерэхэ гүт?

Трубкаяа табижа, мэнэ ерэхэ гэжэ нүхэрэйнгөө һанаа амаруулбаб.

Арба, хорин, гуша минута үнгэрбэ. Туһаламжа ерэхэ юм бэшэ. Жаргалмаагай ёолохо гээшэнь! Тэсэжэ ядаад, үшөө дахин хонходобоб.

— Алло, түргэн туһаламжа гү? Аяар час шахуу болоо. Юундэ ерэнэгүй гээшэбта? Юуниинь үбдэнэб? Амилжа ядана, зүрхэниинь үбдөө гээ бэшэ һэн гүб тугаар. Энэ дары ерээгүй һаатнай, оройтохот. Ерыт даа.

Нүхэрни яаха хээхэеэшье ойлгожо ядаһан юумэ нишэ тиишээ алхална. Нюурынь саб сагаан болошонхой, нюдэниинь бэлтышэнхэй. Нүхэрөө больницада хэбтүүлхэ болоно аа гүб гэжэ бишье айшабаб. Жаргалмаа анирлгүй, хүдэлхээеш болишоод хэбтэнэ. Амяа табижархёо үгы юм бээз гэжэ мэгдээд, хажуудань ошоходом, арайхан амилна хэбэртэй.

Гэнтэ үүдэн нээгдэжэ, нэгэ врач эхэнэр орожо ерэбэ. Жаргалмаагай һудаһыень барижа үзөөд, толгойгоо һэжэржэ, юундэшьеб миһэлзэн хэлэбэ.

— Нэгэ час урид дуудаа һаатнай абаржа болохо байгаа. Мүнөө хожомдошообди.

— Абарыт даа, ехэ гуйнаб! Та, туһа хүргэнгүй ябашаха эрхэгүйт!—гэжэ байжа нүхэрни аашална.

Теэд врач юушье хэлэнгүй гаража ябашаба.

Жаргалмаа урдынхидаал адли хүдэлэнгүй хэбтэнэ. Амилнашьегүй хэбэртэй. Хэдэн минута үнгэрбэ.

Нүхэрни тархяа адхан:

— Бил зэмэтэйб, муугаар шамдаа хандаха ёһогүй байгааб. Хургаарааш шамда хүрэхээ болёоб, архи амандаашье хэхэгүйб, Жаргалмаам амидырыш даа,—гээд, нюдөөрөө уһа гүйлгэн, хажуудань үбдэгэлэн һуушаба.

Үнөөхи амигүй хэбтэһэн Жаргалмаамнай диван дээрэһээ гэнтэ бодожо нүхэрөө шанга гэгшээр тэбэрижэрхибэ.

Сошоһон нүхэрнишье, гайхаһан тагнаһан бишье юунэйшье болоҗо байһые мэдэнгүй амаа ангайлгаад зогсошобобди.

Һүүлдэ мэдэхэдэмни хоёр эхэнэр урид хэлсээд, архи баридаг, тиигээд һамгандаа гар хүрэдэг Дондогые һургаха гэжэ шиидэһэн байгаа.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ

Н03435. Зак. № 146.